

bONUM PUBLICUM

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

2020. 3. ÁPRILIS

4 INTERJÚ JORDÁN FERENC
HÁLÓZATKUTATÓ BIOLÓGUSSAL

18 KORONAVÍRUS
VS GAZDASÁG

27 A MENEKÜLTVÁLSÁG
ÚJABB FEJEZETE

Megjelent, töltsse le ön is ingyenesen!

A kötet a 2018-ban alakult Kilényi Géza Egyetemi Kutatóműhely kutatási eredményeit foglalja össze, arra keresve a választ, hogy milyen formában, milyen eszközökkel tud az állam a működésén, az eljárásain keresztül hatékonyabbá, szakszerűbbé válni. Összesen tizenegy részben dolgozza fel a hazai közigazgatási hatósági eljárásjog szabályozásának legfontosabb etapjait, a kapcsolódó joggyakorlat fejlődését, felölelve a legjellegzetesebb karakterisztikai jegyeket.

www.ludovika.hu
Ludovika Egyetemi Kiadó

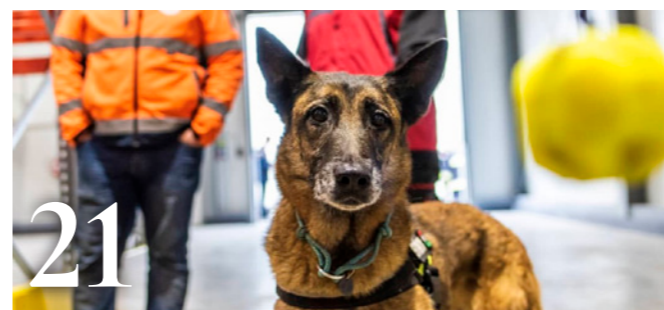

Tájékoztatjuk vásárlóinkat, hogy könyvesboltunk bizonytalan ideig zárva tart. Könyvmegrendelési igényüket kérjük, hogy weboldalunkon, a www.ludovika.hu oldalon jelezzék! Köszönjük szíves megértésüket!

Ludovika Egyetemi Kiadó

Távoktatásra állt át az NKE is

Jégről mentett labrador és breaktáncos tűzoltó

20 éve történt a tiszai cianidszennyezés

VÁLTOZÓBAN A VILÁGUNK

Azt már a koronavírus megjelenése előtt jelezték a szakemberek, hogy a globalizmus ilyen mértékű megjelenése előbb-utóbb komoly problémákat hozhat mindennapi életünkben is. Egy tavaly ősszel megjelent interjúban Jordán Ferenc hálózatkutató biológus arra figyelmeztetett, hogy hamarosan egy világméretű járvánnyal találkozhatunk szembe magunkat, hiszen már csak az utazási szokásaink is kiváló táptalajt jelentenek egy újonnan felbukkanó vírus globális terjedésének. Hogyan tanulhatunk a jelenlegi helyzetből? Mi az, amin változtatnunk kell, hogy védettebbek legyünk egy hasonló, vagy akár egy súlyosabb kór felbukkanása esetén? Ezekre a kérdésekre is keressük a választ áprilisi számunkban Jordán Ferenc segítségével. A vírus terjedésének lassítása mellett nagyon fontos kérdés az is, hogy mi lesz a nagyrészt leállított gazdaságokkal, hogyan tudunk majd visszatérni a normál kerékvágásba. Ha egyáltalán oda kell majd visszatérni, ahonnan indultunk. A lapunkban megjelenő írásban az egyetem közgazdász professzorai próbálnak eligazítani a következő időszak várható folyamatairól. Bár most még szinte minden a koronavírus elleni védekezésről szól, azért vannak egyéb aktualitások is, amelyekről érdemes beszélnünk. Ilyen például a menekültválság újbóli erősödése, amely probléma továbbra is ott kopogtat az EU déli határán, vagy a magyar-ukrán kapcsolatok, amelyet továbbra is beárnyékol a nyelvhasználat kérdése. A „maradj otthon” szlogenrel kívánunk lapunk olvasásához kellemes időtöltést, tartalmas kikapcsolódást!

Szőőr Ádám
felelős szerkesztő

TARTALOM 2020. ÁPRILIS

02	MOZAIK	16	POLITIKAI LECKÉK VILÁGJÁRVÁNY IDEJÉN	30	PATTHELYZET – MAGYAR–UKRÁN VISZONY
04	„EBBŐL A JÁRVÁNYBÓL SOKAT KELL TANULNUNK” – INTERJÚ JORDÁN FERENCCEL	18	KORONAVÍRUS VS GAZDASÁG	33	20 ÉVE TÖRTÉNT A TISZAI CIANIDSZENNYEZÉS
08	EGYETEMI JÁRVÁNYÜGYI INTÉZKEDÉSEK	21	JÉGRŐL MENTETT LABRADOR ÉS BREAKTÁNCOS TŰZOLTÓ	36	AZ ÉRTELMISÉG ÚTJA A KÁDÁRKORSZAKBAN
10	TÁVOKTATÁSRA ÁLLT ÁT AZ NKE IS	24	MAGYAR BIZTONSÁGPERCEPCIÓ NAPJAINKBAN	39	A RENDSZERVÁLTÁS „GAZDASÁGI TRIANON” VOLT
13	KORONAVÍRUS ÉS SZÓLÁSSZABADSÁG VÉSZHELYZET IDEJÉN	27	MIGRÁCIÓ A KORONAVÍRUS ÁRNYÉKÁBAN	42	AZ OTTLIK-UNIVERZUM
				43	IRÁNY ROXFORT!
				44	MARADJ OTTHON!

ÚJ EGYETEMI STRATÉGIA KÉSZÜL

2025-ig szóló intézményfejlesztési tervet (IFT) készít a Nemzeti Közszolgálati Egyetem, amely öt év múlva Magyarország egyik legjobb és legvonzóbb felsőoktatási intézményévé szeretne válni. Az IFT tervezete számba veszi az intézmény erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit, és ezek

tudatában tervezi meg az NKE a stratégiai irányokat. Az intézményfejlesztési tervről május-júniusban tárgyal az intézmény Szenátusa, így április 30-ig várják az egyetemi polgárok észrevételeit, javaslatait az nkestrategia2025@uni-nke.hu e-mail-címre.

NEMZETKÖZI KÉPZÉS KÖZÉP-EURÓPAI EGYÜTTMŰKÖDÉSBEN

Megalakult a *College of Visegrád* program tudományos és intézőbizottsága a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen. Az intézmény még ebben az évben elindítja nemzetközi képzését, amelynek fókuszában a közép-európai együttműködés áll. A tervek szerint a képzést tavasszal hirdetik meg, és minden olyan hallgatót várnak, akik érdeklődnek a régió történelme, kultúrája, gazdasága és jövőképe iránt. A várhatóan szeptembertől induló kurzus során elsősorban a visegrádi országok oktatóinak közreműködésével olyan színvonalas képzést szeretnének, amely akár a jogászoknak vagy a közigazdászoknak is hasznos tudást ad. A kurzusra az NKE hallgatóinak jelentkezését is várják majd.

PUBLIKÁCIÓS NÍVÓDÍJ 2020 – PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem rektora a Publikációs Projektek Támogatása (PPT) fejlesztési program keretében pályázatot hirdet Publikációs Nívódíj elnyerésére. A pályázat benyújtására jogosult minden természetes személy, aki foglalkoztatási jogviszonyban áll az egyetemmel. Pályázni a jog-, közigazgatás- és rendészettudományok; hadtudomány; politikatudomány és nemzetközi tanulmányok; valamint természet- és műszaki tudományok témákban lehet. A pályázók többek között szakkönyv, folyóiratcikk, könyvrészlet és tankönyv kategóriában is nyújthatnak be pályázati anyagot. A pályázat elektronikus benyújtásának határideje 2020. október 15.

TISZTJELÖLTEK A HATÁRON

Az NKE Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar és az MH Ludovika Zászlóalj közel kétszáz honvédtisztjelöltje kezdte meg március végén kéthetes szolgálatát a Közös Akarat elnevezésű feladatban. Pálinkás Tibor alezredes, az MH Ludovika Zászlóalj törzsfőnöke szerint az állomány hozzáállása kimagaslóan jó. Vimpek Balázs honvédtisztjelölt a honvedelem.hu-nak elmondta: állami légi jármű-vezetői szakon tanul, viszont nagyon fontosnak tartja, hogy itt is tapasztalatokat szerezzon, és bővítse tudását. Kelebia mellett a déli határszakasz több másik határbázisára is érkeztek honvédtisztjelöltek, akik a kijelölés mellett egyébként önként is vállalták a hazánk védelmét szolgáló feladat ellátását.

NEM KELL MINDEN BETEGNEK KÓRHÁZBA MENNIE!

A koronavírus-járvány csoportos megbetegedések szakaszában már csak azok kerülnek kórházba, akiknek súlyos tünetei vannak. A hatósági házi karanténra kötelezett személy két hétig köteles otthon lenni, vendéget nem fogadhat. A bejárati ajtóra egy „piros lapot” kell kiragasztania, amely arra figyelmeztet, hogy a lakásban járványügyi megfigyelés alatt álló személy tartózkodik. A szabályok betartását a rendőrség ellenőrzi. Ha valaki megszegi ezeket, bűncselekményt követ el. A hatósági házi karanténra kijelölt személy postást, áruszállítót, ételszállítót fogadhat, az ajtóban átveheti a küldeményt, mert ezek nem számítanak szoros kontaktusnak. Ugyanígy átveheti a hozzátartozója által hozott ételt is. Aki nem tudja megoldani ellátását, az önkormányzattól kérhet segítséget.

BÜNTETIK A KIJÁRÁST

„Vannak olyanok, akik visszatérően megszegik a kijárási korlátozás szabályait, velük szemben helyszíni bírságot és feljelentést kellett alkalmaznia a rendőrségnek” – közölte az operatív törzs ügyeleti központjának vezetője. Lakatos Tibor ezredes hozzátette: a rendőrség a polgárok együttműködésére számít, ezért volt sok a figyelmeztetés, bírságot a korlátozást visszatérően megszegőkkel szemben szabnak ki. Az ezredes elmondta azt is, hogy a Magyarországon bevezetett járványügyi intézkedések nem túl szigorúak. Ahol gócpontok alakulnak ki, ott elképzelhető kisebb területekre kiterjedően az intézkedések szigorítása is.

KATONÁK VÁLLALATOKNÁL, KÓRHÁZAKBAN, KÖZTERÜLETEKEN

Korábban 140 olyan vállalatot nevezett meg a koronavírus-járvány miatt létrehozott Létfontosságú Magyar Vállalatok Biztonságáért Felelős Akciócsoport, ahol a katonák megjelentek, és a lista egyre bővül. Az intézkedés célja, hogy a létfontosságú magyar vállalatok üzemelését, biztonságát elősegítsék. Benkő Tibor honvédelmi miniszter példaként említette az energetikai, a távközlési, a közlekedési és az egészségügyi szektort. 51 hazai kórházban kórházparancsnokok segítik a munkát, akik nem szólnak bele orvosszakmai kérdésekbe, feladatuk a kórházak működésére vonatkozik. Munkájuk azt segíti elő, hogy az orvosigazgatók a betegellátásra tudjanak koncentrálni.

Az országot honvédelmi szempontból hét járőrkörzetre osztották, ahol a katonák megjelentek. Elsősorban azokon a településeken kell nagyobb katonai jelenlétre számítani, ahol most is van alakulat.

„Ebből a járványból sokat kell tanulnunk”

Valószínűleg jelentősen át kell alakítanunk életünket ahhoz, hogy jobb esélyekkel vegyük fel a küzdelmet egy, a koronavírushoz hasonló vagy annál súlyosabb járvány felbukkanása esetén. Ez az egyik legfontosabb tanulsága a jelenlegi helyzetnek Jordán Ferenc hálózatkutató biológus szerint. Az MTA Ökológiai Kutatóközpont munkatársa úgy látja, mindenképpen változtatni kell, hiszen eddig a pénz beszélt, most a vírus diktál.

● Gyakran idézik mostanában egy tavaly szeptemberi interjúját, amikor arról beszélt, hogy vissza fogjuk még sírni a középkori pestisjárványokat. Bár egyelőre ez még gondolom költői túlzás, a probléma elég nagy és széles körű. Miből lehetett gondolni fél évvel ezelőtt, hogy hamarosan ilyen helyzetbe kerülhetünk?

Már a hatvanas évek vége óta mondják, mondjuk, hogy túl sokan vagyunk, túl sűrűn lakunk, és túlságosan is össze vagyunk kötve egymással. Tehát a túlnépesedés és a globalizáció veszélyei nem újak. Elsősorban biológusok, ökológusok vizionáltak éhínséget és járványokat. Paul Ehrlich, a Stanford Egyetem idős professzora 1968-ban írt már ilyesmiről, de sokan bolondnak tartották. Ahogy Vida Gábor professzor írta, minden figyelmeztetés csak falra hányt borsó volt. Most viszont nyakig ülünk benne, és az a csoda, hogy csak most fordult ennyire komolyra a dolog. Ha egy állatfaj túlságosan elszaporodik, rátalálnak az ellenségei, és megtizedelik a kórokozók, ragadozók. Ez a fajta szabályozás a természet alapvető rendje. Mi ez alól a szabályozás alól általában sikeresen kibújunk, de ezúttal nem sikerült. Így működik a természet. Most próbálunk kevesebben együtt lenni (otthon maradunk) és kevésbé összekapcsolódni (egy méter távolság), de nem könnyű egy csapásra mindent visszacsinálni.

● Hálózatkutatóként hogyan látja a jelenlegi koronavírus okozta járvány nagyságát, erősségét?

A fő probléma a gyors terjedés és a hosszú lappangási idő. Nagyon nehéz rekonstruálni egy ember kontaktjait napokra, hetekre visszamenőleg. A globális kereskedelem és turizmus, a tömegrendezvények pedig remek ugródeszkákat jelentenek a vírus számára. Ha egy elszigetelt kis faluban ütötte volna fel a fejét a járvány, nem is hallottunk volna róla. Kicsit leegyszerűsítve ez úgy néz ki, hogy ha ma egy kínai piacon bekapsz egy denevért, a barátodat megfertőzöd, ő repülőre ülve este már Európában van, és egy focimeccsen átadja 40 ezer embernek, majd másnap a fél világ kórházban van.

● Ez azt is jelenti, hogy akár a jelenleginél is nagyobb járványokra készülhetünk a jövőben?

Sajnos igen. A denevérből például a most átadott koronavírusnál sokkal virulensebb ágensek is vannak, de szerencsére eddig nem jöttek át az emberre. Amíg a szegénység miatt egyes országokban az emberek mindent megesznek, ami mozog (Áfrikában ez a bushmeat), addig minden nap elkaphatunk valamit. Innentől már csak az a kérdés, észrevesszük-e, aztán pedig az, tudjuk-e lokalizálni vagy gyógyítani. De ez már a probléma utáni kullogás. A legjobb lenne megelőző csapást mérni. Ezen dolgozik kutatók egy lelkes csapata a mi intézetünkben, az Ökológiai Kutatóközpontban is: a DAMA-protokoll olyan »

útmutatást ad, hogy hogyan lehet felmérni a helyzetet, előre jelezni a veszélyt és megelőzni a bajt. Szigorúan tudományos alapon, de viszonylag gyorsan és praktikusán.

● **A koronavírus sokan hasonlítják össze az influenzával, és azt mondják, hogy abban sokkal többen halnak meg évente. Érdemes-e ebből az irányból megközelíteni a témát? Miben hasonlít, és miben különbözik a kettő? Milyen módszerrel támad a koronavírus, és miért nehéz védekezni ellene?**

Amíg a kezdeti fázisban vagyunk, nehéz mérleget készítenünk. Nem tudjuk, mekkorára dagad a járvány, nem tudjuk,

tartanak. Másról a tesztelésen vagy éppen az izoláción van a hangsúly. Nem könnyű dönteni, és egy rossz döntéstől tízezrek halhatnak meg. Ráadásul különböző országokban más-más stratégia lehet üdvözítő. Indiában sok ember az aznap megkeresett 1-2 dollárból él, sem lakásuk, sem tartalékuk: itt a karantén hatására lehet, hogy többen halnak éhen, mint ahányukat elvinné a vírus.

● **Magyarországon március 28-tól kéthetes korlátozott kijárási van érvényben. Elég lesz ez a járvány terjedési ütemének csökkentéséhez, vagy tovább kell majd szigorítani?**

Az embereket és a gazdaságot is próbálják védeni a döntéshozók. Hónapokba telik, mire látjuk majd, melyek voltak az igazán jó döntések. Ami biztos, hogy a főleges mászkálást minimalizálni kell. Az kemény dilemma, hogy egy gyár bezárjon-e vagy ne, de azon most nem szabad gondolkodni, hogy unalmunkban elmenjünk-e plázázni. Ne menjünk!

● **A szakemberek régóta figyelmeztetnek arra, hogy a globalizáció ilyen mértékű meglepte komoly problémákat okozhat. Mi az, amin már eddig is változtatni kellett volna, és mit kell mindenképpen megtennünk, ha egyszer a járványnak vége lesz?**

Politikusok, sportolók, művészek, tudósok ezután is

körbe kell, hogy járják a világot. A reptereken ácsorgó utasok kb. 90-95 százaléka viszont turista, aki egy sörrel szeretne a homokos tengerparton fetrengeni. Lehet, hogy mindez a Hawaii-szigeteken egy kicsit jobb, mint az Adrián, de nem éri meg: a hawaii út ökológiai lábnyoma sokkal nagyobb, és a járványoknak is igencsak kedvez. Tehát a nyaralási, kedvtelési célú utazásokat valószínűleg drasztikusan vissza kell szorítani. Rövidebb távú utazásokra pedig érdemesebb lesz majd a vasúthálózatot használni. Egy-egy nagyobb pályaudvar forgalma meg sem közelíti a nagy hubreptereket, a vasúthálózat sokkal egyenletesebb,

járványtani szempontból tekintve sokkal regionálisabb hatású az emberek keveredése.

● **Sokak szerint a világ már nem lesz olyan, mint a járvány előtt volt. Ez azt is jelentheti, hogy akár tanulni is tudunk majd a jelenlegi helyzetből? Mi kellene ehhez?**

Remélem is, hogy nem lesz olyan, mint előtte. Ebből a járványból sokat tudunk és sokat is kell tanulni. Részben azért, mert jöhet a következő, vagy mert nem élünk fenntartható életet eddig sem. Tudjuk, hogy az emberiség minden évben kb. augusztusra feléli az aktuális naptári évre jutó tartalékait. Vannak területek, ahol a népesség sokszorososa a terület eltarthatóságának. Régebben háborúk és járványok billentették vissza néha-néha az egyensúlyt. A modern hadviselés nem jár már sok áldozattal (a népességhez képest), így maradtak a járványok.

● **Az emberek többsége nagyon nehezen viseli a sokszor önként vállalt karantént, hiszen ezzel a személyes társasági kapcsolatai vesznek el, ráadásul nem tud például moziba, étterembe, szórakozni menni stb. Mennyire okozhat majd gondot hosszabb távon ez mentálisan?**

Ha az internettel lesz valami baj, abba beleőrülünk, ez már biztos. De amíg az működik, addig számtalan megoldás van arra, hogy azért lássuk-halljuk egymást. Nézzük a pozitív oldalát is a dolognak: többet lehet olvasni, a gyerekekkel játszani, és közben egy csomó pénzt is megspórolunk. Aki élelmes, és tud alkalmazkodni, az nagy eséllyel talál új megoldásokat, ez az igazi innovációs klímaváltozás.

● **Hogyan érdemes alakítani a mindennapjainkat ebben a helyzetben, hogy könnyebben tudjunk visszatérni a megszokott életmódhoz?**

Ez személy- és munkafüggő. Akinek csak egy laptop kell a munkájához, annak persze könnyű. A munkahelyen töltött idő, amíg lehet ilyenről beszélni, talán rövidebb lesz, de a munka hatékonyabban megoldható, gyorsan haza lehet és kell menni. Sok munkahelyen a főleges loცogás-fecsegés kiteszi a munkaidő 80 százalékát is. Nagy fokú rugalmasság, empátia és bölcsesség kell a vezetők részéről is, hogy gyorsan alkalmazkodjanak az új helyzethez.

● **Most szinte mindenki azt kérdezi, hogy mikor lesz vége a járványnak. Egyáltalán vége lesz valamikor is, vagy velünk marad, és megtanulunk együtt élni vele a megfelelő vakcinával és remélhetőleg az életmódváltással?**

Ez az igazán nagy kérdés jelenleg. Nem tudjuk. Most fog kiderülni, hogy azokban az országokban, ahol napok vagy hetek óta már lecsengőben van a járvány, felüti-e újra a fejét. De ha le is cseng, bármikor jöhet újabb. Változtatnia kell az emberiségnek. Szomorú, hogy ezt a tudósok negyven éve

mondják, de csak akkor veszik őket komolyan, amikor itt a baj. Eddig a pénz beszélt, most a vírus diktál.

● **Ha már vakcina, akkor az is kérdés, hogy mikorra lesz meg, és hogyan lehet felgyorsítani az előállítását? Milyen reményekkel kecsegtetnek a jelenlegi kísérletek?**

Én optimista vagyok. Lesz vakcina, az előállítás nem is tart olyan sokáig, mint a tesztelés. De ez egy versenyfutás az idővel, hiszen a vírus is változik, hatása pedig kombinálódhat más vírusokéval. A fő megoldás nem a vírus legyőzése, hanem a járványok feltételeinek elhárítása. Itt térek vissza a DAMA-protokollra, amelynek kidolgozását Dan Brooks, a kiváló zoológus és parazitológus vezetésével egy nemzetközi kutatócsoport kezdeményezte. Az Ökológiai Kutatóközpont jelenlegi főigazgatója, Szathmáry Eörs a saját kutatási keretéből Magyarországon, 2017 őszén tartotta meg az első ilyen irányú tanácskozást a Brooks-csoport és a magyar szakértők részvételével. Azóta megszületett a magyar kormányhoz készített részletes terv is. Ha véget ért a koronavírus miatti tűzoltás, jó lenne érdemben foglalkozni vele. Újabb járványok fognak próbálkozni a klímaváltozás és a globalizáció miatt. A cselekvés lehetősége adott!

● **Sokan reménykednek abban, hogy majd a meleg idő lecsökkenti a terjedés intenzitását, és arról is szó van, hogy az immunitás kialakulása után már nem kell majd tartani az újabb fertőzéstől. Ahogy korábban említette, vannak országok, amelyek az úgynevezett nyájimmunitásban gondolkodnak. Mit gondol mindezekről?**

Az afrikai járványgörbék segítenek majd megérteni, milyen a vírus hőmérsékletfüggése. Az első hírek nem túl biztatóak. Az immunitást pedig akkor fogjuk jobban megérteni, amikor a kínai visszafertőzöttség-adatokat látjuk. Ez egy olyan versenyfutás, ahol sokszor nem is látjuk az ellenséget, de gyorsan kell cselekedni, és nagy a jelentősége minden rendelkezésnek. A nagyon rossz és a sokkal rosszabb közül kell választani. De bízunk a vezetőkben, és kövessük utasításait, mert egy rossz döntés is sokkal jobb, mint az anarchia, amikor mindenki megy a maga feje után.

● **Hogyan éli meg személyesen a helyzetet?**
Mivel Budapesten lakom és Tihanyban dolgozom, választanom kellett, hogy a családdal maradok, és alig tudok dolgozni, vagy a munkahelyemre megyek, és nem látom a családot. Átvágtam a gordiuszi csomót, és a családdal beköltöztünk a munkahelyre. Ennek sok előnye és sok hátránya van, de nem panaszkodom, nem rólam szól ez a történet. ●

MÁRCIUS 6.**MEGALAKUL A JOT**

A hatfős testület első intézkedései között szerepelt, hogy aki járványügyi gócpontokból érkezik haza Magyarországra – hallgatók és munkatársak egyaránt –, köteles azt bejelenteni az intézménynek, és 14 napig távol maradni az intézménytől. Emellett nem javasolták a külföldi utazást az egyetemi polgárok számára, valamint kérték az oktatókat, hogy külföldi konferenciárszvételüket mondják le. A rektori intézkedés hangsúlyosan felhívta a figyelmet az alapvető higiéniai szabályok betartására, valamint a testi kontaktussal járó köszönési formák mellőzésére. Megalakult a Járványügyi Operatív Törzs oktatási albizottsága (JOTOB), amelynek feladata a távoktatás megszervezése és koordinálása.

MÁRCIUS 11.**FELKÉSZÜLÉS A TÁVOKTATÁSRA**

A március 11-i rektori intézkedés március 22-ig oktatásmentes időszakot, március 23-tól pedig távoktatást és ügyeleti rendet ír elő. A rendezvényekkel kapcsolatban is új rendelkezést hozott: a folyamatban lévő, tervezett egyetemi rendezvényeket és sporteseményeket elhalasztják, a később nem pótolható események pedig elmaradnak. A rektori intézkedés felhívta a figyelmet arra is, hogy a járványügyi helyzettel kapcsolatos bármely rendelkezés megszegése a hallgatók részéről hallgatói fegyelmi eljárást, a munkavállalók részéről pedig munkajogi és fegyelmi következményeket von maga után.

MÁRCIUS 13.**MEGSZŰNIK A KOLLÉGIUMI ELHELYEZÉS**

Március 13-tól átmenetileg megszűnt az egyetemi kollégiumokban való elhelyezés lehetősége, ami alól csak azon hallgatók jelentenek kivételt, akiket a Magyar Honvédség vagy valamely rendvédelmi szerv a veszélyhelyzetre tekintettel mozgósít, illetve azok, akik méltányossági kérelemmel fordultak az intézmény rektorához. Az ő, valamint az egyetemen tanuló külföldi diákok elhelyezéséről az intézmény gondoskodott. Az intézkedés az egyetemi campusokkal kapcsolatos belépési szabályokról is rendelkezett, így például a Ludovika Campus Oktatási Központjának Campus tér felőli bezárásáról is szólt. A rendelkezés felhívta a figyelmet arra is, hogy a járványügyi helyzetről és az ebből adódó oktatási, munkaszervezési és elhelyezési kérdésekről csak a rektor és a Járványügyi Operatív Törzs vezetője adhat tájékoztatást és iránymutatást. A rektor arra kérte az egyetemi polgárokat, hogy kerüljék a személyes találkozókat, értekezleteket, és inkább az elektronikus kapcsolattartás formáit használják.

MÁRCIUS 16.**FÓKUSZBAN A GYERMEKES MUNKAVÁLLALÓK**

A kormány március 16-tól tanterven kívüli digitális munkarendet vezetett be a közoktatásban. A köznevelési intézmények „bezárása” a Nemzeti Közzolgálati Egyetem gyermekes munkavállalóira is hatással van.

MÁRCIUS 20.**ÜGYELETI MUNKAREND**

A kormány által elrendelt veszélyhelyzet idejére az egyetemen ügyeleti munkarend van érvényben. Az ezzel kapcsolatos március 20-i rektori utasítás szerint az otthoni munkavégzés keretein belül is ellátható feladatokat végzők úgynevezett home office rendszerben dolgozhatnak tovább. Azon munkavállalók, akiknek az iskolák távoktatásra való áttérése miatt nem megoldható a gyermekük biztonságos felügyelete, mentesülnek a munkavégzési kötelezettség alól. Mindezen intézkedések nem érintik a munkavállalók idejére megállapított illetményét. A rektori intézkedés az otthoni munkavégzés kapcsán megállapítja azt is, hogy a munkavállaló kötetlen munkarendben végezheti feladatát a közvetlen munkahelyi vezető irányításával.

MÁRCIUS 25.**JÁRVÁNYÜGYI INTÉZKEDÉSEK A CAMPUSOKON**

A járványügyi veszélyhelyzet okozta egyetemi intézkedések a Nemzeti Közzolgálati Egyetem campusait is érintik. Az intézmény civil kollégiumait kiürítették, és azok határozatlan ideig zárva tartanak. Az NKE sportlétesítményei sem látogathatók, és a campusokon található étkezdék és a büfék is zárva tartanak. A március 25-i intézkedés felhívja a figyelmet arra is, hogy valamennyi munkatárs tartsa be a munkavédelmi és járványügyi rendelkezéseket, valamint ajánlásokat. Az Orczy-park továbbra is a szokásos nyitvatartási időben, reggel 6 és este 10 óra között látogatható, de nem üzemel a két játszótér, valamint az Orczy út mellett lévő sportpark. A Ludovika Aréna uszodája is határozatlan ideig zárva tart.

MÁRCIUS 26.**TÁJÉKOZTATÓ A TÁVOKTATÁSRÓL**

A Járványügyi Operatív Törzs Oktatási Albizottsága március 26-i tájékoztatója összefoglalja a megváltozott oktatási és tanulási renddel kapcsolatos legfrissebb információkat. Ezek közé tartozik például a szakdolgozatok leadási határideje, amelyről az adott kar 2020. március 30-ig tájékoztatta a hallgatókat, illetve a távolléti oktatás rendjének további részletes szabályairól is szó esik, amelyeket a Tanulmányi és Vizsgaszabályzat 2020. április 15-ig elfogadásra kerülő módosításában határoznak majd meg.

MÁRCIUS 27.**KIJÁRÁSI KORLÁTOZÁS**

A kormány március 27-én kijárási korlátozásról rendelkezett, a döntés az ország egész területére érvényes, március 28. és április 11. között. A rektori tájékoztató szerint az egyetemen eddig meghozott intézkedések kiegészítésére nincs szükség, a hallgatók számára intézménylátogatási tilalom, a munkatársak számára pedig ügyeleti rend, otthoni munkavégzés, indokolt esetben a munkavégzés alóli felmentés marad érvényben. Koltay András felhívta az egyetemi polgárok figyelmét arra, hogy aki munkába jár, az tartsa magánál a fényképes egyetemi belépőkártyáját, amellyel igazolni tudja, hogy a Nemzeti Közzolgálati Egyetem munkatársa.

MÁRCIUS 30.**JÁRVÁNY IDEJÉN IS CSAPATKÉNT MŰKÖDIK AZ NKE**

Kőrödi Gyula üzemorvos, a Járványügyi Operatív Törzs tagja március végi tájékoztatójában arról számolt be, hogy az NKE állományában addig az időpontig nem regisztráltak igazolt koronavírus-fertőzöttet. A szakember szerint az intézménynek a járvány terjedése elleni erőfeszítései nem voltak hiábavalóak. „Igen, veszélyhelyzetben is tudunk csapatként összejárni. Igen, valamennyien képesek vagyunk egy sosem gyakorolt munkarend és életmód mellett helytállni” – fogalmazott Kőrödi Gyula, aki szerint számos munkatárs bizonyította kvalitásait, és „értelmes viták kompromisszumkész döntéseire alkalmas műhelyek kovácsolódtak össze” az egyetemen. Fontos információ, hogy az NKE mindazon hallgatókkal is folyamatos kapcsolatban van, akik külföldön maradtak.

Távoktatásra állt át az NKE

A járványügyi veszélyhelyzet miatt a teljes magyar felsőoktatás távoktatásban működik tovább, és minden valószínűség szerint ebben a formában zárja le a mostani tanévet. A Nemzeti Közzolgálati Egyetemen az elmúlt években jelentős fejlesztések történtek a digitalizáció területén, ami megkönnyítette a távoktatásra való átállást. Ahogy azt is, hogy az intézmény dolgozói otthoni környezetben, úgynevezett home office rendszerben végezzék munkájukat. Informatikai nyelven: hamar összeállt a hardver (informatikai háttér) és a szoftver (oktatási tartalom).

TÁVOKTATÁS KOMOLY ELŐZMÉNYEKKEL

Az NKE életében számos területen jelen vannak a digitalizáció eredményei, így például az egyetemi polgárok informatikai támogatásában, az olyan projekteknél, mint a Digitális Jólét Program vagy az okosvárosok fejlesztése, és az eddig is távoktatásban működő továbbképzési rendszer elemei között is számos online fejlesztést találunk. Utóbbi esetében évek óta jól működik a ProBono-rendszer, amely az e-learning módszerre épül, és évente több tízezer közzolgálati dolgozó továbbképzését teszi lehetővé. Az alapok tehát eddig is megvoltak, de arra senki sem gondolt még pár hónappal ezelőtt, hogy most minden egyes fejlesztésre különösen nagy szerep hárul az oktatásban. A koronavírus-járvány terjedése miatt ugyanis márciusban hazánkban is távoktatásra álltak át az egyetemek, így az NKE is. Alig több mint egy hét állt az intézmények rendelkezésére, hogy megteremtsék a minőségi távoktatás tartalmi és technikai feltételeit. Mindez a menet közben megalakult Járványügyi Operatív Törzs Oktatási Albizottsága (JOTOB) irányításával történt, és március végi lapzártánkkor már kijelenthetjük, működik a több elemből álló távoktatási rendszer.

Az intézmény elektronikus tanulást támogató platformja a Moodle-rendszer, amely a Neptunnak megfelelő struktúrában, karonként tartalmazza a kurzusokat az azokhoz hozzárendelt oktatókkal, valamint a hallgatókkal, megkönnyítve ezáltal az adminisztrációt. A Moodle-rendszerben az egyetem összes kara megtalálható. A belépéshez az oktatóknak csupán a Novell-azonosítóra és az ahhoz tartozó jelszóra van szükségük, míg a hallgatóknak Neptun-kód szükséges. A program segítségével egyebek mellett kurzusok hozhatók létre, előadásvázlatok, tananyagok és más egyéb fájlok tölthetők fel, valamint fórumok és chatszobák indíthatók. Az oktatók egyetemen tartott, online előadásait élőben követhetik figyelemmel a hallgatók a távoktatás.uni-nke.hu oldalon, majd ezek a felvételek bekerülnek a Ludovika Webinar rendszerébe, ahonnan bármikor visszanezhetők. Március végén elindult az úgynevezett EDUHOME-rendszer is, amelynek segítségével az oktatók az egyetemen kívül is elkészíthetik maximum 45 perc hosszúságú videójukat. Mindössze egy előadás-készítő eszköz és nyílt szoftver szükséges hozzá. A videófelvétel többféleképpen is elkészíthető: az egyetemi tulajdonú laptopokon otthoni eszközök

használatával, de PowerPoint-prezentáció is szerkeszthető videóformátummá. Az oktatók pozitív hozzáállását jól jelzi, hogy egyre több otthon készült anyag is bekerül a rendszerbe. A már korábban is említett ProBono távoktatási rendszerben több mint 100 e-tananyag tekinthető meg olyan témákban, mint az e-közigazgatás, közpénzügyek, hatósági eljárások, közzolgálati kommunikáció vagy a modern szervezetek irányításához szükséges vezetői kompetenciák fejlesztése. A Nemzeti Közzolgálati Egyetem polgárai számára az e-tananyagok ingyenesen elérhetők. A Közzolgálati Tudásportálon pedig jelenleg 1055 darab tankönyv, jegyzet szabadon elérhető, ezenfelül ajánlott tananyag kategóriában további 1768 darab folyóiratcikk található.

A Víz tudományi Kar esetében a Vízügyi Digitális Tudástár (VDT) e-learning-rendszere is használható. A Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar számára a katonai szakmai tárgyak esetében lehetőség van a Katonai Vizsgaközpont által felügyelt és működtetett (ILIAS) e-learning-rendszer alkalmazására is.

OTTHONI MUNKAVÉGZÉS BIZTONSÁGOSAN

A koronavírus elleni védekezés egyik fontos mottója a maradj otthon szlogen, amely az izolációt segíti elő, és ezzel elnyújtja a védekezés időtartamát. Minderre azért van szükség, hogy lehetőleg ne egyszerre terhelődjön le az egészségügyi ellátórendszer. A munkáltatók többsége – ahol erre megvan a lehetőség – úgynevezett home office-t írt elő dolgozóinak. Ehhez azonban kell egy megfelelő technikai háttér, amely az NKE-n már eleve megvolt. Mindehhez az intézmény nemcsak eszközöket adott a munkavállalóknak, hanem számos használati útmutatóval és tájékoztatóval segíti az otthoni munkavégzést. Ezek egyike szerint az egyetem informatikai alaprendszerei nemcsak egyetemi eszközökről, hanem bárholonnan elérhetők, de fontos, hogy az informatikai rendszerek és digitális adatok védelmére kiemelten figyeljünk. A webes levelezés bármilyen internetes hálózatról elérhető, így azt könnyedén alkalmazhatják a munkavállalók akár mobilról is. A Skype vállalati verzió segítségével konferenciahívások is indíthatók, amelyre bárholonnan, bármilyen böngészőből, akár telefonról is lehet csatlakozni, így tértől és személyes jelenléttől függetlenül biztosít kapcsolattartási lehetőséget. Az otthoni »

munkavégzés egyik technikai, elsősorban hálózati kulcsa a VPN- (Virtual Private Network) szolgáltatás, amely lehetővé teszi az egyetemen dolgozó és a jogosultsággal rendelkező felhasználók számára, hogy távoli titkosított kommunikációs csatornát hozzanak létre a nyilvános hálózathoz az egyetem belső hálózata felé. Ezáltal a felhasználók úgy tudnak küldeni és fogadni adatokat, mintha számítógépeik közvetlenül kapcsolódnának a helyi hálózathoz. Az egyetemi VPN-hozzáféréshez egyetemi felhasználói fiókkal, vagy egyetemi Neptun-kóddal és VPN-jogosultsággal kell rendelkezni. A VPN-BELSO

Krasznay Csaba egyetemi docens, az NKE Kiberbiztonsági Kutatóintézet vezetője arra hívja fel a figyelmet, hogy a tananyagok, videók és más egyéb dokumentumok feltöltésekor érdemes odafigyelni a láthatósági és elérhetőségi beállításokra, valamint arra, hogy milyen személyes adatokat osztunk meg másokkal. A célzott kibertámadások első fázisa ugyanis a felderítés, ahol a nyílt forrásból származó információk összegyűjtése és elemzése az alapvető forrás. A most kikerült tananyagok, videók, személyes adatok mind alapul szolgálhatnak egy későbbi támadásnak, éppen ezért a hozzáférési jogosultságok beállítását sose felejtsük el – hangsúlyozta lapunknak az intézetvezető.

jogosultsági csoport az egyetem dolgozói számára biztosít elérést, a VPN-KULSO pedig a kutatóknak, doktoranduszoknak, diákoknak, külsős munkavállalóknak, akik elérhetik az egyetem könyvtári online adatbázisait és folyóiratait. A VPN-jogosultság esetében fontos kiemelni, hogy a belső hálózat eléréséhez szükséges VPN-BELSO jogosultságot kizárólag csak egyetemi tulajdonú, az informatikai protokoll szerint feltelepített laptopra lehet telepíteni, illetve igényelni. Jogosultságot kizárólag a Servicedesk webes bejelentő felületén lehet igényelni. A biztonságos otthoni munkavégzéshez a Nemzeti Kibervédelmi Intézet ajánlásokat is megfogalmazott.

Mindenekelőtt azt javasolják, hogy a cégek által adott eszközök helyett a munkavállaló csak akkor használja saját gépét, ha képes betartani a megfelelő biztonsági előírásokat. A cégek teremtsék meg a biztonságos kommunikáció lehetőségét, ehhez kell a sokat emlegetett VPN- (Virtual Private Network) elérés többszörös azonosítással. Az otthoni munkahely teljes forgalmát ezen a VPN-csatornán érdemes átterelni és naplózni is a folyamatokat, vagyis hogy a munkavállalók mikor és meddig csatlakoztak, mely kiszolgálókkal kommunikáltak stb. Az intézet a lehető leghigorúbb hozzáférési szabályok alkalmazását is javasolja, tehát hogy a munkavállalók kizárólag a legszükségesebb irodai erőforrásokhoz férjenek hozzá. Ajánlott a hordozható eszközök ún. teljes merevlemez-titkosítása, és természetesen itt sem szabad megfélemlíteni az anti-vírus-alkalmazásokról meg arról, hogy a felhasználók ne lehessenek rendszergazdák az adott számítógépen. Ez utóbbi szinte természetes, hiszen általában az irodai gépen sem gyakorol rendszergazdai jogokat egy munkavállaló. Szintén fontos javaslat, hogy a munkahelyek ne lássák egymást, de a szervezeteknek érdemes eljárásrendet is kidolgozni a különféle nem várt biztonsági eseményekre, például arra, hogy milyen protokollt szükséges követni, ha a munkavállaló elveszti a rá bízott eszközt. Az irodában megszokott sok olyan IT-biztonsági alapelv, amely otthoni munkavégzés esetén esetleg nem kerül a figyelem középpontjába. Home office-ban is él a tanács: a felhasználók csak megbízható oldalakat keressenek fel, ennek egyik jele a „https” a weboldal címének elején. Szintén fontos tanács, hogy az otthoni munkavégzésben használt céges eszközt csak a munkavállaló – lehetőleg ne nyílt térben – és ő is kizárólag munkára használja, bármennyire kéri ennek ellenkezőjét a családtagok. Érdemes a gépet zárolni otthon is az eszköztől való távozáskor. A munkahelyi hálózat eléréséhez szükséges jelszavakat, azonosítókat pedig tartsuk a legnagyobb titokban, mellőzzük azok használatát a hétköznapi, valamint magánügyek intézése során. A Nemzeti Közzolgálati Egyetem tájékoztatójában arra kéri az egyetemi polgárokat, hogy figyeljenek oda a spam és adathalászcyanús levelekre, ne kattintsanak gyanús linkekre, az egyetemi felhasználóneveket és jelszavukat pedig soha ne adják meg nem egyetemi oldalakon! ●

Szöveg: Tasi Tibor és Homonnay-Bukovenszki Orsolya

vélemény

KORONAVÍRUS ÉS SZÓLÁSSZABADSÁG VÉSZHELYZET IDEJÉN

A „koronavírus elleni védekezésről” szóló törvényjavaslat, amely az Országgyűlés döntésére vár, a büntető törvénykönyv módosítását is előirányozza, egy második rémhírterjesztési tényállás megalkotásával. A nyilvánosságban éles vita zajlott a törvényjavaslatról az elmúlt napokban, amely jelenleg is tart. Más elemei mellett a szólásszabadság bevezetni tervezett új korlátját is erőteljes kritikák érték. Néhány szemponttal szeretném ezt a pezsgő vitát gazdagítani.

A jelenlegi, 2011-re datálódó honvédelmi törvényünk 68. § (3) bekezdése „terrorveszélyhelyzet, megelőző védelmi helyzet, rendkívüli állapot, szükségállapot és váratlan támadás idején” is lehetővé teszi „a sajtótermékek, internetes hírportálok, közösségi médiát használó hírmegosztók és a tömegtájékoztatást szolgáló más közlemények előzetes ellenőrzés[ét] és a megjelenésük közzétételi engedélyhez kötés[ét]”.

A 68. § további rendelkezései további súlyos korlátozásokat engednek a szólás- és sajtószabadság kárára. És hogy ez nem valamiféle NER szervezte ármánykodás az alkotmányos rendszer ellen, arra bizonyíték, hogy a korábbi, 2004-es honvédelmi törvény hasonló rendelkezéseket tartalmazott. Különleges helyzetek különleges jogi megoldásokat tesznek szükségessé a közrend védelmében és a közjó érdekében. »

Az Alaptörvény hasonló szellemben rendelkezik az emberi jogok korlátozhatóságáról különleges jogrend hatálya alatt. Az 54. cikk (1) bekezdés alapján a szólásszabadság gyakorlása is felfüggeszthető, vagy a szokásos alkotmányos garanciák figyelmen kívül hagyásával korlátozható. De az Alaptörvény csak felhatalmazást ad, a tényleges korlátozáshoz más jogszabály szükséges. Ehhez képest a katasztrófavédelemről és a veszélyhelyzetben alkalmazható intézkedésekről szóló, szintén 2011-es törvény nem szól e kérdésről. A büntető törvénykönyv 337. §-a rendeli büntetni a rémhírterjesztést. „Aki közveszély színhelyén nagy nyilvánosság előtt olyan valótlan tény vagy való tény oly módon elferdítve állít vagy híresztel, amely a közveszély színhelyén alkalmas az emberek nagyobb csoportjában zavar vagy nyugtalanság keltésére”, bűncselekményt követ el, és legfeljebb három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A „közveszély” fogalma azonban bizonytalan, és az elmúlt évtizedekben szerencsére nem is igen volt lehetőség arra, hogy a joggyakorlat megcsontosodjon.

Egyes értelmezések szerint a járványügyi veszélyhelyzet nem is minősül közveszélynek, mert azt kizárólag emberi magatartás idézheti elő. De ha annak is minősül – a normaszöveg ezt engedi –, az elkövetés akkor is helyhez kötött, azaz a közveszély színhelyén kell, hogy legyenek nagy számban emberek, akiket a veszélyes helyzetből fakadó sérelem reálisan fenyeget, a rémhírterjesztő pedig ott, helyben tesz valótlan tényállítást, amely a jelenlévők között zavar vagy nyugtalanság keltésére alkalmas. A Facebookon terjesztett hazugság ebbe a tényállásba nem igazítható bele. Így a rémhírterjesztés hatályos szabálya nem alkalmazható jelen helyzetben. Mindeközben tömegesen terjednek a hamis hírek, a fake news, elsősorban az interneten, de sajtóhagyomány útján is. Van ezek között ártalmatlannak tűnő („Ébredni látszik az élővilág – hattyúk Velencében, delfinek Szardínia partjainál”), van kattintásvadász, de talán objektíve ártalmatlan („1 perce jelentették be: megvan a koronavírus ellenszere!”), és van kifejezetten veszélyes is („A kormány lezárja Budapestet!”).

Személyes gyűjtésem egyik darabja az iskolában hallott tipp, amely szerint a vírus máris mutálódott, és eddig elég volt ugyan két méterre állni a másik embertől, ha valaki biztonságban akarta magát tudni, de a mutálódás következtében a vírus már négy métert is „át tud ugrani” (ezért előbb-utóbb mind meghalunk). Ezen hazugságok/tévedések némelyike ma már emberi életet veszélyeztet, a nyilvános kommunikáció ilyen helyzetben – érintsen bármekkora kört is – egyáltalán nem tét nélküli játszadozás csupán.

Ezt felismerve a Varga Judit igazságügyi miniszter által beterjesztett, a kormánypártok által támogatott, „koronavírus elleni védekezésről” szóló törvényjavaslat kibővítené egy új bekezdéssel a Btk. 337. §-át, és egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetné azt, „[a]lki különleges jogrend idején nagy nyilvánosság előtt olyan valótlan tény vagy való tény oly módon elferdítve állít vagy híresztel, amely alkalmas arra, hogy a védekezés eredményességét akadályozza vagy megghiúsítsa”. Amennyiben e rendelkezés hatályos törvénynyé válik, büntethető lesz a járványügyi veszélyhelyzet alatt szándékosan terjesztett hazugságok egy része.

Az előzetes aggályokkal ellentétben, megítélésem szerint az új tilalom nem alkalmas arra, hogy a demokratikus szabályokat a járvány ürügyén félretevő kormányzati önkény egyik pillére legyen, az ellenzéki vagy egyszerűen csak kritikus hangok elnémításával. Ezen véleményem mellett pedig a következő érveket tudom felhozni.

1. Fontos, hogy a tiltás csak valótlan tényállításokra vonatkozik, kritikus véleményekre nem. Nem lehet így tárgya sem a kormány intézkedéseinek akármilyen erőteljes kritikája, vagy például a jövőbeni megbetegedésekre vonatkozó prognosztizáció. Nem lehet tárgya a nyilvánosságra nem hozott adatokkal kapcsolatos találgatás sem. Kiforrzott joggyakorlat létezik arra vonatkozóan, hogy ezeket a védett vélemények körébe kell utalni, és mivel a járványügy jelenleg a legfontosabb közügyeink közé tartozik, ezért a tételes jogi normák keretei között a legszigorúbb védelmet kell az e tárgyat érintő közéleti viták számára biztosítani.

2. Figyelemre méltó, hogy a tiltás a tényállításoknak csak egy bizonyos körére vonatkozik. A védekezés eredményességét akadályozni képes (valótlan) információk köre relatíve szűk, legalábbis jóval szűkebb, mint a járvánnyal kapcsolatos valamennyi közzétett tényállítás. A velencei hattyúk és a szardíniai delfinek vagy a Kínában kifejlesztett csodagyógyszerről hírt adó beszámoló például nem tartozik bele.

3. A tiltott cselekedetnek objektíve alkalmasnak kell lennie arra, hogy a védekezés – kormányzati vagy más állami, önkormányzati, vagy akár magánszemélyek összefogásából származó cselekvés – eredményességét akadályozza vagy megghiúsítsa. Ez egy igen magas mérce, az odavetett Facebook-kommentek aligha ugorják meg.

4. A cselekedetnek szándékosnak kell lennie, hasonlóan a rémhírterjesztés másik tényállásához. Azaz, a közlőnek tudnia kell, hogy nem mond igazat (szándékosan hazudik), hogy nagy nyilvánossághoz jut el a mondandója, és azt is, hogy cselekménye alkalmas a védekezés eredményességének akadályozására vagy megghiúsítására. Szándékai, céljai a büntethetőség szempontjából másodlagosak. Nem tiltja viszont a rendelkezés a gondatlanul, a tények megfelelő ellenőrzése nélkül, jóhiszeműen közzétett valótlanosságokat. Ez nem jelenti azt, hogy ezek kiigazítása, és a megfelelő tájékoztatás ne lenne fontos, mert a jószándékúan terjesztett valótlanosságok is gyengíthetik a járvánnyal szembeni fellépést, még ha a büntetőjognak nincs is velük dolga.

5. A valóság-valótlanosság, a szándékosság, az alkalmasság és általában a társadalomra veszélyesség kérdéseiben is független bíróság dönt, nem a kormány vagy valamely állami hatóság.

Az államok a maguk módján és alkotmányos kultúrájának megfelelően kezelik ezt a nehéz és korábban nem tapasztalt helyzetet. A különleges jogrend hatálya alatt a magyar kormány akár rendeleti úton is jogszerűen korlátozhatná a szólásszabadság gyakorlását. Ehhez képest a tervezett Btk.-módosítás tartalma még a 2000-ben a rémhírterjesztés korábbi tényállását megsemmisítő alkotmánybírói határozat [18/2000. (VI. 6.) AB határozat] intencióinak is megfelel. A szándékos hazugságok, ha úgy tetszik fake news most nem egyszerűen az öncélú pletyka, a tudatos félretájékoztatás vagy a demokratikus választások megzavarásának eszközei, hanem szó szerint életveszélyessé válhatnak. Az elrettentés e magatartástól – a szólásszabadság alkotmányos keretei között – a polgárait megóvni kívánó felelős kormány méltányolható törekvése. ●

Koltay András médiajogász, a Nemzeti Közzolgálati Egyetem rektora. A publikáció eredetileg az Index hírportálon jelent meg.

vélemény

POLITIKAI LECKÉK VILÁGJÁRVÁNY IDEJÉN

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem 2014 óta minden évben közös közszolgálati gyakorlatot szervez, amelyen hallgatók és oktatók százai szimulálnak és kezelnek egy országos veszélyhelyzetet. 2019-ben a VÍRUS elnevezésű kétnapos gyakorlaton egy emberre veszélyes járvány terjedésének megakadályozását modellezték az egyetemisták.

2020-ban már nem kell megszervezni az egyetemi gyakorlatot. Az igazi vírus megszervezte! Az elmúlt hetekben gyorsan ráeszmélünk, mennyire törékeny és sérülékeny az a világ, amelyet berendeztünk magunknak. A természet mikrovilága, benne a vírusokkal közel négymilliárd éve folytatja túlélési harcát.

Országokat és népeket döntöttek romba, amíg a tudomány útját nem állta többségüknek. Időnként visszatérnek, de az ökoszisztéma láncreakcióit nem ismerjük eléggé ahhoz, hogy tudjuk, hol és mikor. Sok évszázaddal ezelőtt egy bolhában tenyésző Yersinia pestis baktérium úgy gondolta, elindul meghódítani a világot, és 200 millió emberrel végzett. A Közép-Afrika őserdeiben vadon élő csimpánzok egyik alfajában évmilliók óta várta sorát a HIV1-nek keresztelt vírus, amely az elmúlt negyven évben 30 millió emberrel végzett.

Vajon milyen ősvírus törzsek várnak még sorokra az olvadozó fagyvilág (permafroszt) mélyrétegeiben vagy a pusztuló természetből a városokba kényszerülő vadvilágban? Ezt nem tudjuk, viszont a tudomány az elmúlt 200 évben fokozatosan minden járványt legyőzött. A koronavírus okozta járványnak is vége lesz egyszer. Azonban a leckét, amelyet kapunk, meg kell tanulnunk. Az első lecke a tudományos, mikrobiológiai, virológiai alap kutatások támogatása. Az utóbbi évtizedekben a politika kezdte lesajnálani az alap kutatásokat, és a gazdaságilag hasznosítható kutatások felé fordult. Most gőzerővel folyik a koronavírus körüli alap kutatás világszerte: a vírus működésének és szerkezetének megismerése. A politikának jobban meg kell becsülnie az alap kutatásokat!

A második lecke a népegészségügyi rendszer. Nem egyszerűen nemzetstratégiai, de nemzetbiztonsági kérdés, hogy a járvány utáni világban az egészségügyi rendszer megerősödjön. Az államhatárok talán évekig is járványügyi szűrővonalak lesznek. A névtelen hősök is leckét adnak a politikának. Az egészségügyi dolgozók, a szociális munkások, az önkormányzati segítők, a pedagógusok, a bolti eladók és pénztárosok, a termelő- és közszolgáltató üzemek munkásai. Nem tudjuk, mikor lesz vége, és milyen áldozatokat követel a járvány. Azt viszont tudjuk, hogy mindenkinek a maga helyén mindent meg kell tennie, hogy mérsékelje a károkat. Eközben másokat és önmagát is óvnia kell a láthatatlan kórtól. Ha túl leszünk a járványon, végül mindenki megmérettetik majd, megtett-e mindent, amit tenni lehetett.

Itt érkezünk el a politikához. A kormánynak most napi 24 órában minden idegszálával a járvány megelőzésén, kezelésén és felszámolásán kell dolgoznia. Ez a gyors, bátor, de bölcs kormányzati cselekvés ideje. Aki időt nyer, azaz gyorsan cselekszik, életet nyer. Minden nap minden kormányzati cselekvése mérlegre kerül majd, amikor túl leszünk a járványon.

A tömeges megbetegedést okozó humánjárvány idején veszélyhelyzetet kell hirdetni. Ezt a kormány március 11-én kormányrendeletben megtette az Alaptörvényben engedélyezett 15 napra. A veszélyhelyzet idején a kormány az egészség és az élet megóvása érdekében egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, a törvényi rendelkezésektől eltérhet, valamint egyéb rendkívüli intézkedéseket hozhat. A veszélyhelyzetet a kormány az Országgyűlés felhatalmazása alapján hosszabbíthatja meg. Erre a kormány 2020. március 23-án kért felhatalmazást (törvényjavaslat) az Országgyűléstől. A parlamenti ellenzék egy része jelezte, hogy nem adja meg a felhatalmazást a kormánynak, a közéleti emberek egy része pedig az ellenzéki tiltakozást petícióval támogatja. Aggályuk

szerint a kormány „korlátlan időre” és korlátlan „tárgykörre” kér felhatalmazást.

Ami az időbeni korlátot illeti, tudni kell, hogy az Alaptörvény szerint a kormány veszélyhelyzetet kihirdető rendelete a veszélyhelyzet megszűnésével hatályát veszti [53. cikk (4) bekezdés]. Van tehát alkotmányjogi időbeni korlát az Alaptörvényben! Ami a tárgybéli korlátot illeti, a törvényjavaslat szerint a kormány a felhatalmazáson alapuló jogkörét „a szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, a humánjárvány megelőzése, kezelése, felszámolása, továbbá káros hatásainak megelőzése, illetve elhárítása céljából gyakorolhatja”. Azaz minden más kormányzati intézkedés garantáltan törvényellenes.

Úgy gondolom, hogy a parlamenti felhatalmazást megtagadó ellenzéki politikusoknak és a petíciót gyártóknak a fenti érvek alapján is át kellene gondolniuk állításaikat. Pontosabb időbeni korlátot kérnek? Legyen! Például az Országgyűlés 2020. április 30-ig engedélyezné a veszélyhelyzet elrendelését, ám ekkorra – tétélezük fel – már a tömegjárvány miatt az Országgyűlés sem cselekvőképes, és a kormány – felhatalmazás hiányában – májustól nem tud rendkívüli szabályozási eszközöket alkalmazni a járvány megfékezésére. Megnyílnak az országhatárok a fertőzött személyek előtt? Ki felel majd ezért?

Meg kell tehát érteniük a tiltakozóknak, hogy vélt igazukat és politikai ellenszenvüket a járvány idejére félre kell tenniük! Most minden felelősség a kormányé.

A kormányzatnak minden nap minden órájában cselekednie kell a járvány terjedésének megállítása és az emberéletek megóvása érdekében. Ezt az óriási és történelmi felelősséget a kormány március 11-én a vállára vette, és a legjobb, amit a parlamenti ellenzék tehet, ha a járvány megszűnéséig a felelősséget a kormány vállán tartja minden következménnyel.

A politikai és parlamenti vitákra bőven lesz idő a járványhelyzetet követően. Egy év múlva választási kampányok indulnak, lesz még helye a politikai csatáknak. Most azonban a legnagyobb hibát követi el az a politikus vagy közéleti szereplő, aki a kormány cselekvőképességét korlátozni akarja. Bizzuk ezt a korlátozást az Alaptörvényre! Az Országgyűlés álljon készen arra a várva várt helyzetre, ha a veszélyhelyzet megszűnőben lesz. A járvány elleni harc politikai felelősségét pedig viselje a kormány minden következménnyel!

Ez már több mint lecke. Ez a nagy vizsga a politika számára! ●

Kis Norbert egyetemi tanár, az NKE fejlesztési rektorhelyettese.
A publikáció eredetileg az Index hírportálon jelent meg.

KORONAVÍRUS VS GAZDASÁG

Az élet szinte minden területére, így a gazdasági folyamatokra is jelentősen kihat a koronavírus-járvány. A kormányok által hozott intézkedések egész ágazatok leállítását hozták, így nem csoda, hogy egyfajta egzisztenciális félelem is érezhető a közvetlen egészségügyi veszély mellett. Mit hozhat a jövő rövid és középtávon a hazai és nemzetközi gazdaságban? Erről kérdeztük az NKE szakértőit: Csath Magdolna, Lentner Csaba és Halmai Péter professzorokat.

- Egy március végén megjelent elemzés szerint a koronavírus elleni hatósági intézkedések miatt globálisan 1 százalékkal is visszaeshet idén a GDP reál értelemben, ami sokkal nagyobb hanyatlás a gazdasági aktivitásban, mint a 2008–2009-es válság mélypontján volt. Mennyire tekinthető ez egy reális prognózisnak?

Csath Magdolna: Az egészségügyi válságnak gazdasági hatásai is vannak. A megnövekvő halálozási ráták általános pesszimizmust terjesztenek az emberek között, ami nemcsak a gazdasági működés fenntartását, de az újraindítását is veszélyezteti. Ezért hangsúlyozza valamennyi nemzetközi elemzés, hogy

most a legfontosabb ágazat, amelyet maximálisan támogatni kell, az az egészségügy. A válság ugyanakkor már legyengült állapotban találta a világgazdaságot. Az elemzők többsége azt valószínűsíti, hogy 2020-ban a világgazdaság recesszióba fordul, ami még 2021 elejére is áthúzódhat. A kicsit optimisták pedig úgy látják, hogy esetleg 2020 utolsó negyedére már megállhat a gazdaságok lejtmenete.

Lentner Csaba: Lényegesen nagyobb visszaesssel számolok, mint a globális 1 százalék. Ezzel a típusú válsággal ugyanis a globalizálódott világ még nem találkozott. Most nem a túltermelésből vagy túlhitelezésből fakadnak a bajok, hanem a termelés leállításából. A munkaeőr járványfertőzöttsége, illetve az attól való félelem

tömeges, így a munkahelyektől történő távolmaradás társadalmi léptékű. Így leállnak nemcsak az oktatási intézmények, hanem a termelő vállalatok is. A világnak hónapokra be kell rendezkedni szűkített újtermelési folyamatokra. Ebből pedig a GDP akár két számjegyű visszaesése is következhet.

Halmai Péter: A „tömeges fertőzés” elhúzódó gazdasági krízishez vezethet, amely valóban óriási, tartós veszteséget okozhat az egész társadalom számára. A koronavírus által okozott hirtelen gazdasági leállítás 2020-ban globális recessziót okozhat, a vállalati csőd aránya ug-rásszerűen megnőhet, a világgazdasági szintű hazai össztermék (GDP) pedig az idei évben csökkenhet.

A járvány terjedésével, a problémák mélyülésével párhuzamosan egyre borúlátóbb előrejelzések fogalmazódnak meg:

1–4 százalék közötti csökkenés jelenleg a globális prognózis. Ez már meghaladhatja a legutóbbi nagy válság, a 2008. évi pénzügyi és gazdasági krízis során bekövetkezett csökkenést.

- **Bár tavaly az Európai Unióban Magyarországon volt a legnagyobb gazdasági növekedés, a vírus miatt hazánkban is egyre inkább leáll a gazdaság. Mekkora visszaesésre számíthatunk?**

Cs. M. A magyar növekedés főleg három ágazathoz, a járműgyártáshoz, a turizmushoz és az állami beruházásokhoz kapcsolódott. A járműipar esetén bármilyen külső válság leállíthatja a részegységek importját, gátolva az itteni összeszerelést. Ráadásul a személyautó olyan termék, amelynek kereslete az elsők között csökken válságok esetén. A turizmus pedig fogyasztási termék, így ha kevesebb az emberek pénze, illetve a válság miatt tartalékolni kényszerülnek, leáll az utazás. Az állami beruházások egy része kedvező finanszírozással ösztönzött építkezés, amely válságmentes időben felpörgeti az építőipart. Válsághelyzetben az emberek azonban meggondolják, hogy akármilyen kedvezményt is kapnak, vegyenek-e fel hitelt. Ezen problémákból kiindulva vannak olyan elemzések, amelyek szerint a magyar gazdaságot nagyon vissza fogja vetni a válság.

L. Cs. A magyar gazdaságpolitika az elmúlt tíz évben jól teljesített. Ebből adódik, hogy a válságkitettségünk nem annyira erős, mint az eladósodott országoké. Különösen reménykeltő, hogy Magyarországon a lakosság devizahitel-kitettsége, ugyanúgy, mint a vállalatoké, lényegében megszűnt. Sőt, a kedvező fiskális és monetáris politika következtében jelentős tartalék van a lakosságnál. Így könnyebben átvészeltjük a válságot. Ágazati válságkitettségéről én nem beszelnék, ugyanis az egész gazdaság válságba fog kerülni, nemcsak a turizmus fog visszaesni, hanem például az autógyárak is le fognak állni.

H. P. A hazai gazdasági növekedési teljesítmény a legutóbbi években valóban kiemelkedő volt, különösen a 2017–2019 közötti időszakban. Ám a gazdaságok teljesítményversenye hosszú távon folyik: meghatározójuk a növekedési potenciál, azon belül a demográfiai tényezőkön túl a termelékenység alakulása. E növekedési képesség erősítése – amely téren még nagyon sok a teendő – stratégiai érdekünk. Ezekben a folyamatokban okoz drámai változást a jelenlegi rendkívüli helyzet. Jól láthatóan terjed a hatás: kezdetben a turizmus, vendéglátás, a személyes szolgáltatások, majd egyre újabb területek kényszerülnek leállásra, vagy jobb esetben is teljesítményük korlátozására. Létfontosságú érdek az ország működőképessége tekintetében meghatározó ágazatok, szervezetek folyamatos működése, a lakosság ellátása, az elemi közszolgáltatások fenntartása. A leállásokat a lehető legszükebb időszakokra kell korlátozni. »

● A kormányzat már több intézkedést is bejelentett márciusban. Ezek közül melyeket tartja igazán jónak, fontosnak, és mely területeken kellene újabb intézkedéseket hozni, hogy ne omoljon össze a gazdaság, vagy annak bizonyos szektorai? Cs. M. Valamennyi eddigi intézkedéssel egyet lehet érteni, bár a reklámbevételek kiesésének pótlása talán nem a legfontosabb feladat. Azonban nagyon sok teendő van még, amelyek közül a legelső az egészségügy működőképességének erősítése. A másik a munka nélkül maradók túlélésének biztosítása akár direkt állami támogatással. Itt az idő, hogy átgondoljuk a digitalizáció felgyorsítását is, a technikai feltételeken túl az oktatás, képzés rendkívül gyors és hatékony beindítását nem csak az oktatásban, de az államigazgatásban is. Különösen fontos feladat lesz továbbá a KKV-szektor helyzetének stabilizálása, ami – a digitális tudáshoz juttatáson túl – állami megrendelésekkel oldható meg.

AKCIÓTERV A GAZDASÁG MEGSEGÍTÉSÉRE

Lapzártánk után három ütemben megvalósuló gazdaságvédelmi akciót hirdetett a kormány. Felfüggesztették a bankhiteleket, csökkentették a tb-járulékot, és segítséget adtak a katásoknak. Emellett a kormány a többi között átvállalja a munkaadóktól a bérköltségek egy részét, négy részletben visszaépítik a 13. havi nyugdíjat, valamint kamat- és garanciatámogatott hiteleket biztosítanak a magyar vállalkozásoknak. A munkahelyteremtés érdekében pedig beruházásokat fognak támogatni mintegy 450 milliárd forint értékben. A részletek között szerepel az is, hogy 75 ezer, nyelvvizsga hiányában középfokú végzettséget igénylő munkakörben elhelyezkedett munkavállalót mentesítenek a nyelvvizsga-kötelezettség alól.

L. Cs. A miniszterelnök gazdasági védekezésre vonatkozó koncepciója határozott, de a kormányzati eszközökre támaszkodó intézkedési csomag kevés lehet. Be kell vonni a krízis enyhítésébe a Magyar Nemzeti Bankot, amely az alapkamat- és árfolyam-politikájával, továbbá célzott jegybanki segélyprogramokkal sokat tud segíteni. Szükség lesz a kereskedelmi bankok tartalékráta-szabályozásának újragondolására is. Ez a válság csak egy újabb bizonyítéka annak, hogy érdemes a gazdaságunkat majd az újjáépítés során az eddig elért szintnél is nagyobb mértékben saját lábón állóvá szervezni. Minden lehetséges ágazatban (energia, élelmiszer) növeljük a belső önellátás szintjét, fokozzuk gazdaságpolitikánk önállóságát.

H. P. A turizmus és a vendéglátás mellett a kis- és középvállalkozások, a szolgáltatások ágazatai igényelték a leggyorsabb

segítséget. Lényegesen a hitelezés és a jegybanki refinanszírozás területén bevezetett intézkedések, amelyek az előbbieken túl már a nagyvállalatok számára is jelentős segítséget nyújthatnak a túléléshez, a gyors regenerációhoz. Nagy jelentőségű a munkahelyek lehetőség szerinti megőrzése. A pénzügyminiszter előzetes közlése szerint 2020–2021-ben mintegy 3000 milliárd forintot érintő átcsoportosítás igénye merül fel. Az elmúlt években megvalósított fiskális konszolidáció, az államadóságoknak a GDP 70 százaléka alá szorítása, a közadóságok hazai finanszírozásának korábban példa nélküli magas aránya, a költségvetésbe beépített jelentős tartalékok és további tényezők egyaránt jelentős mértékben megnövelték a gazdaság sokktűrő képességét. Mindezek alapot nyújtanak a hatékony kríziskezeléshez.

● Egyre több az olyan vélemény, hogy a járvány elmúltával ez a világ már nem lesz olyan, mint korábban. Gazdasági értelemben mire számíthatunk?

Cs. M. A gazdaságok minden bizonnyal megváltoznak: előtérbe kerülnek a tudásalapú tevékenységek, az innovativitás, a folyamatos tanulásra, megújulásra való képesség. Csak az intellektuális tőke erősítésére képes nemzetek és vállalkozások fognak gyorsan kikerülni ebből a válságból. Ezért nagyon kell arra figyelni, hogy az állam valamennyi lépésével, miközben segíti a cégek és a munkahelyek megmaradását, már erre a jövőre készítse fel a vállalkozásokat és saját magát is.

L. Cs. A világ már nem ugyanaz lesz a válság után, mint előtte volt. Mi is mások leszünk majd, remélhetőleg erősebbek, válságállóbbak, bölcsőbbek. Jobban megbecsüljük majd azt, amink van, és még körültekintőbben gazdálkodunk természeti erőforrásainkkal, értékeinkkel, valamint jobban figyelünk majd egymásra. Az igazi gazdasági fellendülésnek pedig ez lesz majd az alapja, amikor a munkaerő és a vállalkozói kör tudatosabb, bölcsőbb lesz, és az igazi értékteremtésre helyeződik a hangsúly az eddigi korlátlan profit- és jövedelemszerzés helyett.

H. P. A jelenlegi válság világszerte számos vállalkozás megszűnéséhez, illetve átalakulásához vezethet, ami által új üzleti modellek kerülhetnek előtérbe. A fogyasztást tekintve a kiszállítás aránya valószínűleg tartósan megnő a kiskereskedelemben a bolti vásárláshoz képest. A turizmust nézve a távolabbi célpontok tekintetében jó ideig óvatosabb marad majd a közönség. A termelésben pedig a távoli országokba történő kiszervezés mellett (vagy helyett) nagyobb szerepet kaphatnak a földrajzilag közelebb elhelyezkedő, de ugyancsak versenyképes beszállítók. A jelenlegi helyzet alkalmat kínál átfogó, rendszerszintű ügyek és akár egész életvezetésünk átgondolására is. ●

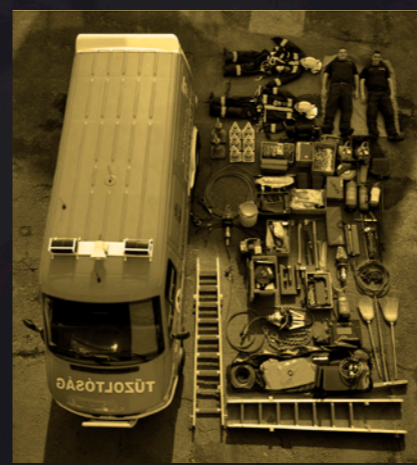
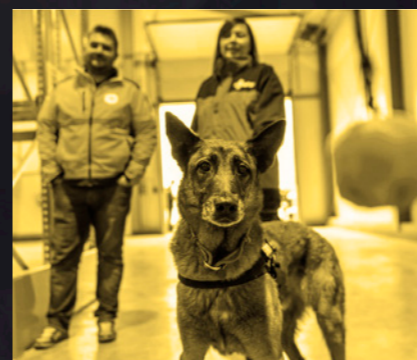
Szöveg: Szóőr Ádám

JÉGRŐL MENTETT LABRADOR ÉS BREAKTÁNCOS TŰZOLTÓ

Először szórakoztat, majd szimpátiát kelt, végül elköteleződéshez vezet a katasztrófavédelem közösségi médiás kommunikációja. A korábbi szabályzókból való kilépés, az új stílus megtalálása és a modern kommunikációs felületek meghódítása azt az alapvető változást hozta magával, hogy már közvetlenül a közönséghez, a felhasználókhöz szól a szervezet. Mindez új arc, új karakter kialakításával jár.

Lépni kellett. Nem is lépni, valójában nagyot kellett ugrani ahhoz, hogy a katasztrófavédelem üzeneteivel elérje azokat, akik a hagyományos közlésekre a fülük botját sem mozdítják. A szervezeten belüli kommunikációs forradalom évekkel ezelőtt, kísérleti jelleggel kezdődött, de hamar mérhetővé váltak a sikerek. Két teljesen új területen indították útjára a közléseket: az egyik virtuális helyszíne a közösségi média volt, míg a másik fórum a szigorúan hírekre és rövid tájékoztatásra fókuszáló Vészhelyzeti Értesítési Szolgáltatás, röviden VÉSZ nevű applikáció. Mindezek mellett a sajtó számára elérhető digitális adatbázis, a médiaszerver is aktívan segíti a kommunikációt, bár ez utóbbi, valamint a honlap hírei és a közlemények leginkább a sajtót célozzák meg. Az ötlet, hogy a Facebookra is „betörjön” az addig leginkább a médiában, saját honlapon vagy a szövívoin keresztül kommunikáló, hierarchikus rendben, tervek szerint működő szervezet, 2013-ban fogalmazódott meg. Mostanra pedig már jóval több mint hatvanezres követőtáborra van a katasztrófavédelem hivatalos

Facebook-oldalának. Ehhez folyamatosan gondozni, gazdagítani kellett a tartalmat, rengeteg ötlet, humor, vagy éppen mély érzelmekre ható kép és szöveg születése fölött kellett bábáskodni, miközben folyamatosan változnak a felhasználók szokásai. Nemcsak a stílus alakul, hanem a témakör is megállás nélkül bővül. A korábban megszokottnál több kép, kevesebb szöveg a trend, amely feladatot tanulva kellett megoldani. A kezdetekkor a szervezet a közösségi felületen egyszerre volt kezdeményező és kísérletező, mindezt úgy, hogy nem állt rendelkezésre információ arról, hogy pontosan kikkel kommunikál, kik kísérik figyelemmel a híreket. Pontos piackutatás hiányában a visszajelzések alapján változtak a szerkesztés irányai. Könnyedebb témák, több közlés, beszédes és jó minőségű fotók, rövid, olykor humoros szövegek kerültek föl a Facebookra, és 2019 második felétől a frissen indított Instagram-oldalra is. Csakhogy míg a Facebook közönsége ugrásszerűen növekedett, addig az Instagramon nem volt látványos a növekedés, miközben a később indított rendőrségi oldalnak»

nagyon gyorsan lett többezres követőtábor. Élesben kellett az igényekhez igazítani a tartalmakat.

A katasztrófavédelem hivatalos Facebook-profilját 2019 végén 57 ezer 710 ember kedvelte, összesen több mint 1100 poszt került ki, a képgalériákkal alkalmanként átlagosan 8-10 ezer embert értek el, a videók ennél is sokkal népszerűbbek voltak. Nemcsak a könnyedebb tartalmak, hanem a tűzoltói beavatkozásokat bemutató kisfilmek is kimagaslóan szerepeltek a statisztikákban. Az év legnézettebb videója egy labrador jégről mentéséről 4,1 millió ember ért el, a hír a világsajtót is megjárta. Nem a tűzoltói beavatkozás összetettsége, bonyolultsága volt a meghatározó, hanem az a szimpátia, már-már rajongás, amelyet a megmentett kutya váltott ki az emberekből. A tapasztalat szerint a közlések megválasztásához sokkal inkább pszichológiára, mintsem szakmaiságra van szükség, a tematika pedig korántsem az éves kommunikációs tervet követi. Ehhez a rugalmassághoz is hozzá kellett szokniuk a kommunikációs munkatársaknak, akik mindezzel együtt a moderálás technikáit, az emberekkel történő, interneten folytatott közvetlen párbeszédet, a hozzászólások kezelését is elsajátították. Ráadásul úgy kell közvetlen hangvételben, akár tegező formában kapcsolatot teremteni, hogy a megbízható, komoly szervezet imázsa egy percre se sérüljön. Az új iránynak köszönhetően mostanra az emberek látják, hogy a katasztrófavédelemnél dolgozók is esendők, érzelmesek, vidámak vagy szomorúak, hétköznapi arcuk, színes személyiségük van, ami megszólítható, elérhető számukra. Csak így hódíthatta meg a szíveket a breaktáncos tűzoltó vagy a leánykérő hősök sora. Ezt igazolja, hogy a második legnézettebb videóban tűzoltók szabadítottak ki egy kislányt faágak közül, a harmadik pedig egy különleges születésnap köszöntés, szintén több millió embert elérve. Változik az oldalt kedvelők köre is, amíg 2018-ban több

volt köztük a férfi, egy évvel később a kedvelők legnagyobb arányát a 35 és 44 közötti nők tették ki.

A katasztrófavédelem 2019. május 4-én indította el a hivatalos Instagram-profilját. Ezen a felületen elsősorban könnyedebb tartalmak, imázsépítésre alkalmas fotók és videók jelennek meg, azonban nem hiányoznak a megelőző jellegű tartalmak sem. Az év végére az Instagram-profilnak csaknem ötezer követője volt. A legtöbb megtekintést a tetris challenge hozta. Az Instagram- és Facebook-felületek legnagyobb erénye, hogy új arcukat adták a szervezetnek. Ebben a kommunikációban nem a megelőzés vagy a tájékoztatás kapott nagyobb hangsúlyt, hanem a szimpátiateremtés, a kulisszák mögé történő betekintés lehetősége, a közvetlen elérhetőség, a szép, beszédes képek. Egyszóval ez a felület az érzelmekkel dolgozik.

Ezzel teljesen ellentétes módon, kifejezetten a tájékoztatást és a szikár tényeket szem előtt tartva fejlesztette a szervezet 2013-ban a Veszélyhelyzeti Értesítési Szolgáltatás (VÉSZ) nevű mobilalkalmazását. Az applikáción keresztül a tűzoltói beavatkozásokról és az időjárási riasztásokról kapnak tájékoztatást a felhasználók, akik között nagy számban vannak jelen a sajtó képviselői, így az alkalmazás által elért állampolgárok száma sokszorosa a direkt felhasználókénak. A katasztrófavédelem az alkalmazáson keresztül 2019-ben 9300 üzenetet küldött a felhasználóknak és a szerkesztőségeknek. Összefoglalva az látszik, hogy a nyitás jótékonyan hatott a szervezetre imázsára, miközben az alapértékek nem sérültek. A könnyedebb hangvétel, a színesebb hírek értek egy eddig nehezen megszólítható korosztályt, míg a sajtó továbbra is kiemelt partner maradt. ●

Szöveg: Újhegyi Katalin, Mukics Dániel, Tasi Tibor

Fotó: Fortepan

KATASZTRÓFAVÉDELEM SZÁMOKBAN

46

105

Hivatásos tűzoltóságok (105 db), továbbá a hivatásos tűzoltóságok részét képező katasztrófavédelmi őrök (46 db)

60

Önkormányzati tűzoltóságok (60 db)

55

630

Önkéntes tűzoltó egyesületek (630 db), amelyek közül jelenleg 55 önállóan beavatkozó státuszban működik

66

Létesítményi tűzoltóságok (66 db)

150 ÉVES A MAGYAR TŰZOLTÓSÁG

Budapesten 1870. február 1-jén adták az első szolgálatot a hivatásos egységek. A tűzvédelem története jóval korábbra nyúlik vissza, hiszen az első, önkéntes alapon szervezett tűzvédelmi erők a 17. században, a diáktűzoltóságok megalakulásával jelentek meg, amelyek közül a debreceni és a sárospataki kollégium diák tűzoltói emelkedtek ki. A 18. század elejére már az országgyűlés is kötelességének érezte, hogy komolyabban foglalkozzon a tűzvédelem kérdésével. Az 1723-ban megjelent II. dekrétum a közigazgatás megoldandó feladatai közé sorolta a tűzvédelmet, 1788-ban pedig II. József már országos tűzoltalmi intézkedést – tűzrendészeti pátenst – adott ki. Európában az első önkéntes tűzoltó szervezetet az akkor még a Magyar Királysághoz tartozó Aradon hozták létre, 1835-ben. A Soproni Tűzoltó- és Tornaegylet csak 1866-ban, míg a Pesti Tűzoltó-egylet, illetve a főfoglalkozású (hivatásos) tűzoltóság 1870-ben – mindkettő gróf Széchenyi Ödön vezetésével – kezdhette meg működését. Ezt követően már sorra alakultak más városokban, falvakban és községekben is a különböző tűzoltóegyletek és -egyesületek, valamint tűzoltóságok. Történetükről a *Bonum Publicum* májusi számában olvashatnak.

MAGYAR BIZTONSÁGPERCEPCIÓ NAPJAINKBAN

A magyarok elkötelezettek egy modern és hatékony katonai erő megteremtése mellett, amely képes válaszokat adni a 21. század kihívásaira – olvasható abban az elemzésben, amelyet a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Stratégiai Védelmi Kutatóintézet (SVKI) készített. A szerző, Etl Alex, az intézet tudományos segédmunkatársa osztja meg gondolatait az olvasókkal.

Az SVKI a kilencvenes évektől kezdődően több olyan tanulmányt is közreadott, amelyek célja az volt, hogy feltérképezzék a magyar biztonságpercepció sajátosságait a változó nemzetközi környezetben. A 2019 őszi elvégzett kutatási projektünk is ezen munkák sorába illeszthető, hiszen elsődleges célunk az volt, hogy új empirikus adatok feldolgozásával mutassuk be a magyar biztonságpercepció sajátosságait napjainkban. A kutatás során arra kerestük a választ, hogyan tekint a magyar társadalom a biztonság- és védelempolitikával, illetve a haderővel kapcsolatos kulcskérdésekre, emellett pedig arra is kísérletet tettünk, hogy – eddig egyedülálló módon – összehasonlítsuk a társadalmi biztonságpercepció alakulását azoknak a szakembereknek

a percepciójával, akik aktívan részt vesznek a magyar biztonság- és védelempolitika formálásában a Honvédelmi Minisztériumban. A kutatómunka módszertani szempontból két fő pillérre támaszkodott, egyfelől a társadalmi biztonságpercepció vizsgálata érdekében az SVKI 2019 decemberében egy közvélemény-kutatás elkészítésével bízta meg az IPSOS Zrt.-t. Az 1000 fős adatfelvétel számítógéppel támogatott személyes interjúkon keresztül történt, és életkorra, nemre, iskolázottságra valamint a település elhelyezkedésére nézve reprezentálja a magyar társadalmat. A szakértői szint vizsgálata érdekében az SVKI tíz, félig strukturált interjút folytatott le a Honvédelmi Minisztériumban 2019 októberében. Az interjúalanyok mindegyike a helyettes államtitkári

szint alatt dolgozott, a Védelempolitikai Főosztályon és a Nemzetközi Együttműködési Főosztályon belül. Jóllehet tíz interjú önmagában nem reprezentálhatja a magyar biztonságpolitikai szakértői gondolkodást, ugyanakkor így is értékes betekintést nyújthat az ezen a szinten végbemenő percepcionális folyamatokat illetően. Hosszú távon pedig abban bízunk, hogy a felmérés az első lépése lehet egy tágabb kutatási programnak, amely segítheti a tradicionálisan rendkívül zárt magyar biztonságpolitikai közösség megértését.

A kutatás eredményeit tekintve megállapítható, hogy a társadalmi és a szakértői szint percepciójának összevetése több hasonlóságot és különbséget is mutat. Mindkét szint jelentősen elkötelezett az ország jelenlegi szövetségi rendszere felé, amely egyaránt támaszkodik a NATO- és az európai uniós tagságra. A kilencvenes és a korai kétezres évek integrációs folyamatai nemcsak intézményi szintű változásokat hoztak, hanem mélyen beépültek a társadalmi struktúrákba, ezáltal pedig létrejöhetett egy széles körű konszenzus az ország biztonság- és védelempolitikájának jövőjét illetően. A magyarok egyértelműen a nyugati szövetségi rendszer tagjaként tekintenek magukra. Ez nemcsak azt jelenti, hogy élvezik a rendszer előnyeit, hanem azt is, hogy elkötelezettek a tagságból fakadó feladatok és kötelezettségek ellátására is. Összességében pedig a társadalom 64 százaléka vélekedett úgy, hogy Magyarországnak és a Magyar Honvédségnek segítséget kellene nyújtania szövetségeseinek, ha azokat külső támadás érné. Szintén kirajzolódott, hogy mind a társadalom, mind pedig a védelempolitikai közösség úgy véli, hogy a viseigrádi csoport, az Egyesült Államok és Németország a legfontosabb partnerek a katonai együttműködés szempontjából. Külön érdekesség, hogy az adatok alapján a magyarok többsége a V4-ekkel történő együttműködést elsősorban a nem konvencionális fenyegetések elleni küzdelem tekintetében preferálja. A válaszadók 49,5, illetve 44,5 százaléka szerint a viseigrádi csoportnak a terrorellenes fellépés és a határellenőrzés, illetve a migráció korlátozása terén kellene együttműködni. Mindeközben elmondható, hogy a szakértői szinten lefolytatott interjúk is következetesen hangsúlyozták a V4 fontosságát a biztonság- és védelempolitika terén, ugyanakkor csak néhányan tudták az együttműködést mélyebben értékelni vagy az abból származó konkrét projekteket (például V4-harcscsoport, közös gyakorlatok) megnevezni. Néhány válasz tartalmában sokkal inkább a V4-ben rejlő potenciált hangsúlyozta, míg más válaszok inkább az együttműködés korlátaira mutattak rá a gyakorlatban.

A fentiekén túl viszonylag stabil társadalmi konszenzus mutatkozik a védelmi kiadások szükségességét illetően is. Bár a magyar társadalom biztonságpercepcióját elsősorban nem a katonai szintű fenyegetések dominálják, mégis a válaszadók kevesebb mint 10 százaléka vélekedett úgy, hogy a magyar védelmi kiadásokat csökkenteni kellene. Velük szemben 45 százalék a jelenlegi szinten tartaná a kiadásokat, és 35 százalék akár további kiadásnövelést is elképzelhetők tartana. Úgy tűnik tehát, hogy a magyarok elkötelezettek egy modern és hatékony katonai erő megteremtése

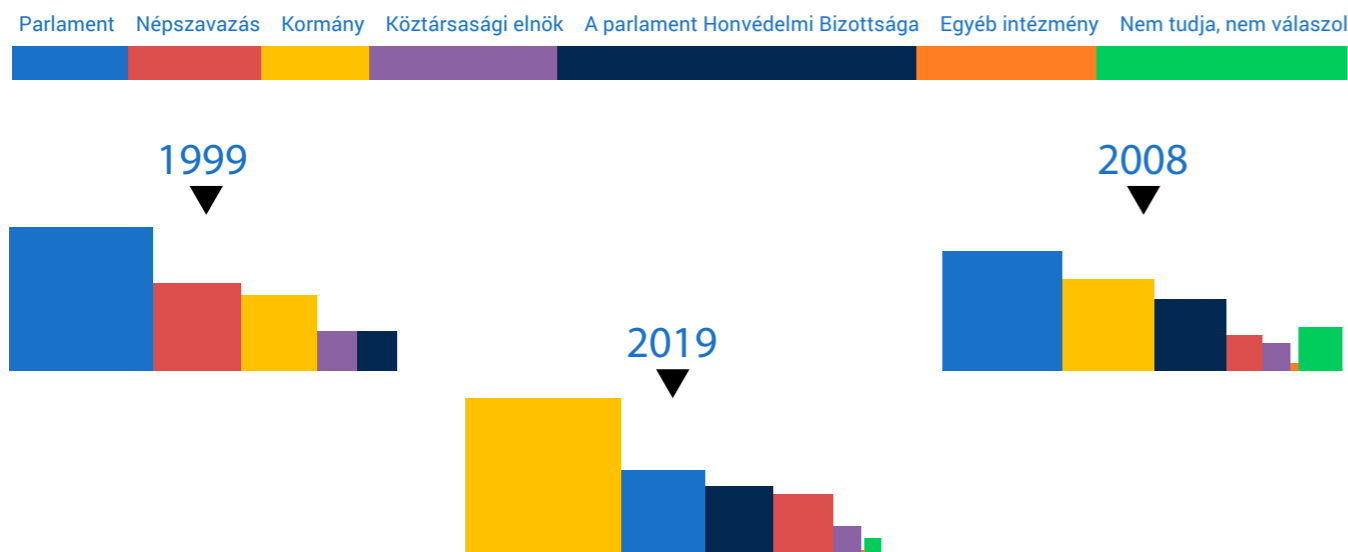
Létebiztonság
1998 Anyagi biztonság
Közbiztonság Nem tudja, választ hiány
Nyugalom
Katonai biztonság

Anyagi jólét, 2008
megélhetés, létebiztonság
Közbiztonság Nyugalom, nyugodt élet
Félelem nélkül élni Béke Család, otthon biztonsága
Nem tudja, választ hiány

Anyagi jólét, 2019
megélhetés, létebiztonság
Nyugalom, nyugodt élet
Félelem nélkül élni
Közbiztonság
Egyéb válasz
Védelem, zárt ajtók
Család, otthon biztonsága

iránt, amely képes válaszokat adni a 21. század kihívásaira. Nincs ez másképp a szakértői szinten sem. A Honvédelmi Minisztériumban folytatott interjúk során a megkérdezettek egyetértettek abban, hogy a magyar védelmi kiadások pozitív irányba mozdultak el az elmúlt évek során. Amikor az interjúalanyoknak arra kellett válaszolniuk, hogy szerintük mely területekre kellene fókuszálni a Magyar Honvédség fejlesztése során, a válaszadók általában két témára mutattak rá. Egyfelől az új típusú biztonsági kihívások (például hibrid és kibernetikus fenyegetések, a kritikus infrastruktúrát ért támadások) kezelésére, másfelől pedig a Magyar Honvédség és a védelmi szféra munkavállalóinak helyzetére. »

KINEK KELLENE DÖNTENIE AZ ORSZÁG BIZTONSÁGÁT ÉRINTŐ KÉRDÉSEKBEN?

Kutatásunk során arról is kérdeztük a válaszadókat, hogy véleményük szerint mely tényező van leginkább negatív hatással Magyarország biztonságára. A válaszok alapján elmondható, hogy a klímaváltozástól és az irreguláris migrációtól való félelem egyértelműen dominálja a társadalmi fenyegetettségpercepciót. Ezzel szemben szakértői szinten e két tényező közül csak az egyik, az irreguláris migráció kérdése jelenik meg hangsúlyosan, míg a klímaváltozás kevésbé erőteljesen volt jelen a védelmi szféra válaszaiban. Ez talán arra is rámutathat, hogy a társadalmi percepció szintjén egyre erőteljesebben van jelen egy olyan fenyegetés, amely mind ez ideig megválaszolatlan maradt a szakértői és döntéshozói oldalról. E két tényezőtől úgy tűnik, hogy a nemzetközi terrorizmus kérdése szintén meghatározó mind a társadalom, mind pedig a szakértői szint percepcióját illetően. Ennél ugyanakkor a társadalmat jobban aggasztja az ország földgázfüggősége, míg a szakértői szint szerint a hibrid fenyegetések válnak egyre fontosabbá. Jelentős eredmény az is, hogy sem a szakértői szint, sem pedig a társadalom nem köti a saját fenyegetettségpercepcióját egy konkrét országhoz, és egyetértés mutatkozik abban is, hogy a konvencionális katonai fenyegetések kevésbé tűnnek valószínűnek napjaink nemzetközi környezetében.

A kapott válaszok alapján az is megállapítható, hogy a társadalmi és a szakértői vélemények kismértékben különbséget mutatnak az európai védelmi integráció jövőjét illetően. Úgy tűnik, hogy a magyarok többsége általában véve elkötelezett az európai katonai struktúrák megerősítése vagy akár egy közös európai haderő létrehozása iránt még akkor is, ha ehhez korlátozniuk kellene saját szuverenitásukat bizonyos területeken. Mindeközben a szakértői szint jóval szkeptikusabb az európai védelmi integráció jelentős mélyítését illetően, és sokkal inkább az együttműködésre, a harmonizációra, az interoperabilitásra vagy esetenként a közös képességek beszerzésére/fejlesztésére helyezi a hangsúlyt. Ez egyértelműen összefüggésben állhat azzal is, hogy az európai védelempolitika jövőjét illető viták csak napjainkban válnak egyre jelentősebbé a kontinensen. Mindazonáltal a magyar álláspont meghatározása e kérdés kapcsán kulcsfontosságú lesz az ország stratégiai tervezési folyamatainak jövője szempontjából. (A tanulmány teljes terjedelmében olvasható angol nyelven az SVKI Elemzések 2020/3. számában, magyar nyelven pedig a *Nemzet és Biztonság – Biztonságpolitikai Szemle* című folyóirat 2020/2. számában jelenik meg.) •

Szöveg: Etl Alex

Migráció a koronavírus árnyékában

A szíriai kormány erőteljes fellépése Idlib tartományban előrevetítette egy újabb migrációs válság képét Európában, ugyanis Aszad elnök és szövetségesei igyekeznek megtisztítani a lázadóktól a területet. A tartományban hárommillióan élnek, és az offenzívát követő napokban már több mint 230 ezren menekültek el otthonaikból, majd a szíriai–török határon lévő táborokban kerestek menedéket. A migrációs nyomás felerősödése újra nehéz helyzet elé állíthatja a közben a koronavírus ellen is küzdő Európát.

Törökország február 27-én jelentette be, hogy megnyitja határait Európa felé a területén tartózkodó migránsok és menekültek előtt, amelynek következtében a török–görög és a török–bolgár határnál óriási tömeg torlódott fel. A török lépés számos okra vezethető vissza, és sokkal inkább tekinthető okozatnak, mint oknak. Recep Tayyip Erdoğan török államfő részéről diplomáciai nyomásgyakorlásról van szó, amely döntés több tényező együttes következménye. Idláb kapcsán a törökök sok veszteséget szenvedtek el, amely úgymond az „utolsó csepp volt a pohárban”, de nem szabad arról sem megfeledkezni, hogy megközelítőleg 3,5 millió szír menekült tartózkodik legálisan Törökországban. Emellett „otthont adnak” számos illegális bevándorlóknak (afgánok, irakiak, irániak, pakisztániak) is, akik március eleje óta egyre gyakrabban próbálkoznak Európába jönni. A határnyitással Ankara felmondta a 2016. márciusi menekültügyi megállapodást, amelynek lényege, hogy

Bakondi György, a miniszterelnök belbiztonsági főtanácsadója március végi interjújában azt nyilatkozta, hogy a koronavírus-járvánnyal új szintre lépett a migráció jelentette egészségügyi probléma. A szakember arra hívta fel a figyelmet, hogy a Balkánon minden nemzetállam lezárta határait, a migránsokat zárt táborokban helyezik el, és szűrik a koronavírus-fertőzötteket, így sikerült megfékezni a mozgásukat. „Ebből is látszik, hogy ez csak politikai akarati kérdés. Miután pedig a befogadóállamokban is terjed a járvány, a lakosság védelméért ott is szükség lenne a migránsok táborokba gyűjtésére és koronavírus-szűrésére, különben rosszabbodhat a helyzet” – fogalmazott a főtanácsadó.

Törökország a menekültek feltartóztatásáért cserébe pénzügyi támogatást kap az Európai Uniótól. Ezen egyezség hosszú távú fenntartása azonban már amúgy is nehézkes lett volna, hiszen a felek, elsősorban az Európai Unió számos vállalását nem teljesítette. Ráadásul a török társadalom tűrőképessége is a határokat feszegeti: egyre erősödik a külföldiekkel (migránsokkal, menekültekkel, menedékkérőkkel) szembeni ellenszenv az országban. „A márciusi döntésével egy soktényezős geopolitikai játszmába kezdett Törökország” – fogalmazott Janik Szabolcs, aki hozzátette: az elkövetkező időben intenzív tárgyalásokra kell számítani a török és az európai fél között. Ankara játéka egyrészt a pénzről szól (emberek ellátása, gazdasági segítség), valamint más típusú támogatásokról is (például logisztikai és elvi segítség Idlábban). „Erdoğan célja, hogy az Európai Unió állást foglaljon Szíriával kapcsolatban, az együttműködésnek pedig

jól meg fogják kérni az árát” – nyilatkozta a Migrációkutató Intézet igazgatóhelyettese a *Horizont* című műsornak adott interjújában.

MIGRÁCIÓS VÁLSÁG A TÖRÖK–GÖRÖG HATÁRON

A görög–török határon már addig fajultak az események február végére, hogy a görög rendőrség többször is kénytelen volt könnygázt bevetni, mert több száz migráns kövekkel dobálta meg őket azért, hogy nyissák meg a határokat Európa felé. Megközelítőleg 13 ezer ember gyűlt össze a határon, közülük néhányan sikerült is átkelnie európai uniós területre. Erdoğan török államfő ezt úgy adta elő, hogy „legkevesebb 18 ezer szíriai menekült kelt át a török határon az európai uniós országokba azóta, hogy megnyitották a határt”. Számos szakértő véli úgy, hogy az EU késlekedése is hozzájárult az események eszkalációjához. Szerintük az európai közösségnek két évvel ezelőtt kellett volna választ találnia a kihívásra és felkészülni a határvédelemre. Március első felére a török–görög szárazföldi határon emberek tízezrei torlódtak fel. A helyzet elmérgesedését megakadályozandó, Ankara kicsit igyekszik „visszatáncolni”, elkezdtek buszokkal visszaszállítani az embereket a görög–török határtól, és Görögország is megtesz mindent, hogy ne eszkalálódjon a helyzet. Görögország megsegítésére az Európai Unió 350 millió eurós támogatást szavazott meg határvédelemre, a márciusi adatok szerint a feltartóztatott személyek között a legtöbb afgán (64 százalék) és pakisztáni (19 százalék) származású volt.

A FÖLDKÖZI-TENGER TÉRSÉGE

A tömeges migráció kapcsán korábban elsősorban a líbiai–olasz, valamint a líbiai–spanyol útvonalakkal volt tele a sajtó, most azonban ezek sokkal kisebb visszhangot kapnak a médiában, részben a koronavírushelyzet, részben a görög–török határ kérdése miatt. Az előző olasz kormány sokkal szigorúbban lépett fel a migrációval szemben, az új, baloldali kormány kevésbé, de a Nyugat- és Közép-Mediterráneum most „csak” néhány ezres forgalmat bonyolít le. Ennek ellenére úgy tűnik, hogy az afrikai és közel-keleti menekülteket nem tántorítja el a járvány: a koronavírus ellenére ők Európába szeretnének jönni. Viszont a szigorított ellenőrzés az európai határokon – az eddigiekhez képest még jobban – megnehezíti számukra a bejutást az uniós területre. Fiatal férfiak tucatjai gyűlnek össze nap mint nap a Földközi-tenger legnagyobb kikötőjénél (Tanger Med) abban a reménykedve, hogy esélyük nyílik az átkelésre. Mindezt teszik annak a tudatában, hogy a mindössze 16 kilométerre fekvő Spanyolország a COVID-19 járvány által egyik legsúlyosabban fertőzött terület.

AZ EURÓPAI UNIÓ

Mind a külső, mind a tagállamok közötti határok ideiglenes lezárása és fokozott ellenőrzése a koronavírus kapcsán új megvilágításba helyezi a szuverén állam és a korlátozó intézkedések fontosságát mind a világjárvány, mind a terrorizmus és az illegális bevándorlás elleni küzdelemben – vélik a Migrációkutató Intézet munkatársai. Az Európa felé vezető fő migrációs útvonalak az év első két hónapjában forgalmasak voltak: az illegális határátlépések száma a januári–februári adatok alapján közel 17 ezer volt, amely megközelítőleg 27 százalékkal magasabb 2019 azonos időszakához viszonyítva.

MIGRÁCIÓ ÉS KORONAVÍRUS

Nemcsak az európai állampolgárok, hanem a migránsok és a menedékkérők életére is komoly hatással van és lesz a COVID-19. A járvány megfékezésére tett kísérletek is korlátozzák a migránsok és menedékkérők támogatását, akiket mindemellett a vírus is ugyanúgy veszélyeztet. Az európai járványgócpontra, Olaszország is megosztott abban a kérdésben, hogy mi a helyes: továbbra is fogadni a Földközi-tenger felől érkezőket (tovább súlyosítva az amúgy is túlterhelt egészségügyi munkáját és az összeroppanni készülő gazdaságot) vagy ideiglenesen lezárni a határokat. Az újonnan az országba érkezőkre (legyen szó később menekültekről, migránsokról vagy menedékkérőkről) rögtön kéthetes karantén vár, a kérdés csak az: ezzel kit akarnak védeni, és meddig lesz képes az olasz (köz)igazgatás összeomlás nélkül ellátni a feladatait?

TERRORIZMUS ÉS KORONAVÍRUS

Az Iszlám Állam hivatalos hetilapja is felhívta a figyelmet a koronavírus-járvány veszélyeire, és különböző tanácsokkal segíti híveit abban, hogyan védjék magukat, ugyanakkor a terrorszervezet ajánlásokkal él arra vonatkozóan is, hogyan használják ki a terrortámadások formájában a jelen helyzetet. Az első buzdító üzenet 2020. március 19-én jelent meg az Iszlám Állam arab nyelvű lapjában a *Keresztesek legrosszabb rémálma* címmel. A terrorszervezet úgy látja, hogy a Nyugatot lekötő most a járvány elleni küzdelem, így itt a megfelelő alkalom, hogy „rajtaüssenek” – olvasható a Migrációkutató Intézet gorselemzésében. A koronavírussal küzdő nyugati országoknak legkevésbé egy terrortámadás „hiányzik” (most), ugyanis gazdaságuk a teljes benuhátság felé halad. Speidl Bianka vezető kutató, a köztelevízióknak adott nyilatkozatában megerősítette: az európai rendfenntartó erők javarészt a járvány elleni védekezésre vannak kirendelve, és ezzel a terroristák is tisztában vannak. A kutatóintézet elemzése arra következtet, hogy az Iszlám Állam engedélyezte európai sejtjeinek a támadások szervezését. Az üzenetnek viszonylag hamar akadtak buzdító végrehajtói: március 20-án két albán férfi hajtott végre támadást a barcelonai repülőtéren, a török–görög határon várakozó illegális bevándorlók között is többen Európa lakosságának pusztulását vizionálják. A tendenciák arra mutatnak, hogy az Iszlám Állam (és más terrorszervezetek is) igyekeznek a koronavírus nyomán keletkező káoszt kihasználni és azt a terrorizmus javára fordítani. ●

Szöveg: Zavodnyik Blanka • Fotó: MTI, AP

→ PATTHELYZET ←

MAGYAR–UKRÁN VISZONY

Magyarország addig blokkolja Ukrajnának a NATO-hoz és az Európai Unióhoz való csatlakozását, amíg a kárpátaljai magyarság nem kapja vissza a már korábban megszerzett nyelvhasználati jogait. Ez is elhangzott Szijjártó Péter külgazdasági és külügyminiszter, valamint ukrán kollégája március végi videókonferenciáján. Keleti szomszédunk azonban egyelőre hajthatatlannak tűnik a kisebbségi jogok visszaállítása tekintetében.

Ukrajna nemzeti identitását különböző intézkedésekkel igyekszik erősíteni állampolgáraiban. A magyarság jogi, politikai, kulturális, oktatási, nyelvi helyzete független Ukrajna kikiáltása (1991) óta folyamatosan változik a belső politikai erőviszonyok alakulása és a gazdasági helyzet függvényében. 2018-ban hatályon kívül helyezték azt a 2012-es, a kisebbségek jogait bővítő nyelvtörvényt, amely a Kárpátalján élő, mintegy 130 ezer magyar anyanyelvű kényszerkisebbséget is érintette. Tették ezt az után, hogy egy évvel korábban, 2017-ben elfogadták azt a kerettörvényt, amelynek normaszövege az oktatás nyelvére vonatkozó általános szabályokat fektette le.

„Anyanyelvi oktatás vagy az anyanyelv oktatása?” – ebben a kérdésben kell döntenie a kárpátaljai magyarságnak, ha a 2017-es, ún. nyelvtörvényként elhíresült oktatási kerettörvény 7. cikkelyét élesítik. A törvény nem teremt egyensúlyt az ország hivatalos, illetve a nemzeti kisebbségek nyelve között, ezáltal a szabályozás ilyen formában nagyban akadályozza a nemzeti kisebbségek anyanyelven történő tanítását. Andres Herkel, volt észt néppárti képviselő, az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése előtt tett nyilatkozata szerint egy ország hivatalos nyelvének ismerete a társadalmi kohézió és az integráció egyik tényezője, ami indokolja, hogy az állam elősegítse nyelve tanulásának lehetőségét. Ugyanakkor ezeknek az intézkedéseknek együtt kell járniuk a nemzeti kisebbségek nyelvének védelmével, és tartózkodniuk kell mindenfajta megkülönböztetéstől.

A jogszabály az egész ukrainai oktatást, annak minden szintjét általánosságban szabályozza, megszavazásakor Magyarországon politikai oldaltól függetlenül általános tiltakozást, valamint nemzetközi felháborodást váltott ki, mivel nemcsak magyar, hanem lengyel, román, bolgár és orosz ajkúak is nagy számban élnek az országban. Ukrajna a törvénnyel megsérti nemzetközi kötelezettségeit, hiszen magára nézve kötelezőnek ismert el számos, a nemzeti kisebbségek védelméről szóló nemzetközi egyezményt, mint például a Regionális és Kisebbségi Nyelvek Európai Kartáját és a Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezményt. Hazánk és keleti szomszédja között hatályban van továbbá az az 1991-ben kötött bilaterális megállapodás, amelyben a mindenkor ukrán kormány biztosítja a magyar nemzeti kisebbség anyanyelven történő oktatáshoz való jogát, annak minden szintjén.

Magyarországnak az Alaptörvény D) cikkelyéből fakadó kötelezettsége, hogy nemzetközi szinten is megtegyen mindent a határon kívül élő magyarok védelmében. Így több fórumon is felvetette a kormány a törvénymódosítás ügyét. Kezdeményezésükre az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése elfogadott egy határozatot, amelyben súlyosan elmarasztalta, illetve felszólította az ukrán vezetést, hogy a Velencei Bizottság véleménye alapján tegye meg a szükséges korrekciót. A bizottság kimondta, hogy megfelelő megoldás lenne, ha a kifogásolt 7. cikket felváltanák egy kiegyensúlyozottabb, világosabban

megfogalmazott és élehetőbben kivitelezhető normaszöveggel. Mindemellett kiemelték a kisebbségekkel való konzultációk szükségességét is.

A Kárpátalján élő közel 130 ezer magyar számára eddig sohasem okozott problémát az ukránt anyanyelvként beszélő állampolgárokkal való együttélés. Nem botránkoznak meg, ha esetleg nyelvet kell váltani a boltban vagy a hivatalban. Azonban minél erősebb a kívülről érkező nyomás az államnyelv használatát illetően, annál erősebb bennük a dac, hogy magyarul beszéljenek. A békés együttélést megnehezítik azon provokációk is, amelyek nem csupán félelmet keltenek, hanem megerősítik a kisebbségeket abban, hogy az ukrán vezetés nem foglalkozik a jogaikkal. A Kárpátalján túlról importált tüntetők, akik letépi a magyar zászlót, büntetlenül végezhetik megfélemlítő akcióikat, pedig a nemzetiségek elleni izgatás törvényileg büntetendő.

„Szeretni Ukrajnát azt jelenti, hogy szeretünk minden ukránt, bármely sarkában is született országunknak” – fogalmazott Volodimir Zelenskij ukrán elnök újévi köszöntőjében. Petro Porosenko, a korábbi államfő, egyik utolsó hivatali teendőjeként sietve írta alá 2019. május 15-én a jogszabályt, amely az ukrán mint államnyelv működéséről szól. Zelenskij öt nappal később tette le az esküt, ellenben még áprilisban, a törvény parlament általi megszavazásakor megígérte, megvizsgálja a nyelvtörvényt. Mindennek ellenére Ukrajna hajthatatlannak tűnik a kisebbségi jogok visszaállításának ügyében: idén januárban tényleges jogfosztásra került sor az oktatást érintő jogszabály első módosításának elfogadásával, amely a teljes iskolai közoktatás normarendszerét határozza meg első osztálytól az érettségig. A három évvel ezelőttig érvényben lévő szabályozás biztosította a bölcsődétől az egyetemig tartó magyar nyelvű oktatás lehetőségét, ám ezt az új törvény megszüntette. A kisebbségi jogokat garantáló hatályos normaszövegek szempontjából az érintett külföldi magyarok jogfosztást szenvednek el, amivel a nem ukrán anyanyelvű népesség közösség-szerveződését is akadályozzák, valamint az egyéni szabadságjogokat is csorbítják. Ha az általános iskola ötödik osztályától az államnyelven kell folytatni a tanulmányokat, a magyar szókészlet megrekedhet egy gyermek szinten, ez pedig a nyelvi és írott nyelvhasználat közötti természetes átmenetet is megszüntetheti.

Mit tud tenni Magyarország? Hazánk a bilaterális egyeztetések mellett a nemzetközi szinten is számos alkalommal szót emelt már a jogcsorbulás korrigálásának érdekében. „Magyarország nem hajlandó a geopolitika oltárán feláldozni a kárpátaljai magyar közösséget” – mondta tavaly októberben az Eurázsia Fórum elnevezésű budapesti rendezvényen Szijjártó Péter. A NATO nagyköveteinek találkozója után

közös nyilatkozatot szokás kiadni, azonban ezt – szintén októberben – Magyarország megvétőzte. Hazánk természetesen Ukrajna mellett áll, amikor területi integritásról és szuverenitásról van szó, azonban mindaddig blokkolja a NATO–Ukrajna tanácsuléseket, ameddig a két fél nem tud megállapodni az elvett kisebbségi jogok visszaadásáról. Egyértelmű cél a helyzet mihamarabbi tisztázása, de figyelembe kell venni azt, hogy az ukrán törvény nem kimondotta a kárpátaljai magyar kisebbség, hanem az Ukrajnában élő oroszok ellen irányul. Az ukrán honatyák igyekeznek megtisztítani országukat az orosz identitástól és az azzal járó hagyományoktól, azonban jelenleg ütközőzónává váltak a NATO és Oroszország között. Az Amerikai Egyesült

Orbán Viktor miniszterelnök, Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes és Brenzovics László, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség elnökeinek megbeszélése Budapesten, 2019-ben a karmelita kolostorban

Államok célja, hogy komoly támogatást nyújtva, jó viszonyt ápoljon Ukrajnával. A NATO–Ukrajna bizottság a 2008-as bukaresti csúcstól működő testület, amely most is folyamatosan ülésezik, a magyar akadályozás ellenére. 2019 decemberében a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség egy olyan közigazgatási törvény lehetőségéről számolt be, amely következtében eltűnhetne az egyetlen magyar többségű, beregszászi járás, ez pedig már a harmadik, jelentős hátránnyal járó jogszabály-módosítás lenne az ott élő magyarokra nézve. A kijevi tervezet szerint a járásokat a jelenleginél nagyobb közigazgatási egységekké vonnák össze, amely az ukrán kormány szerint komoly költségcsökkentéssel járna. »

Sziijártó Péter és Dmitro Kuleba ukrán miniszterelnök-helyettes sajtótájékoztatója az ukrán oktatási törvény módosításával kapcsolatos megbeszélésük után

Korábban Hanna Novoszad ukrán oktatási miniszter a Sziijártó Péterrel történő tárgyalása után kijelentette, a magyar vezetés egyik javaslatát sem tartja kivitelezhetőnek. A magyar tárcavezető azt vetette fel, hogy Ukrajna sorolja be a kárpátaljai magyar kisebbséget a területén élő őshonos nemzetiségek csoportjába, illetve ne az államnyelven történő oktatásra térjenek át, hanem egyszerűen növeljék az ukrán nyelvoktatást. Az ukrán fél ezeket a javaslatokat azért kifogásolta, mert ez megnövelné a magyar iskolákban tanuló diákok heti óraszámát, és ezzel veszélyeztetné a gyermekek egészségét. A két ország külügyi vezetőjének újabb tárgyalására március végén került sor, egy videokonferencia keretében. Sziijártó Péter elmondta, hogy Magyarország tovább dolgozik azért, hogy a kárpátaljai magyarok helyzete megoldódjon, a nyelvhasználat és az anyanyelvi oktatáshoz való hozzáférés kérdése rendeződjön. A magyar tárcavezető szerint Magyarország és Ukrajna egyetért, hogy Kárpátaljának sikertörténetnek kell lennie mindkét ország szempontjából, és ez az egyetértés reményt ad arra, hogy a nehéz kérdéseket is meg tudják oldani. Reményét fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy az ukrán közigazgatási reform keretében Beregszásznál olyan járás jöhet létre, amelyben magyarok alkotják a többséget.

„Reméljük, hogy az ezzel kapcsolatos félelmeket Ukrajnában le lehet győzni” – hangsúlyozta Sziijártó Péter. A tárgyaló felek a kérdés rendezését egy jövőbeli személyes találkozás alkalmáig elhalasztották, ugyanakkor a viszony javítása érdekében felvázolták egy új határátkelő megnyitásának, a M3-as autópálya meghosszabbításának és a záhonyi híd felújításának terveit.

Mindent összevetve Ukrajna és Magyarország instabil „jó” viszonya a kárpátaljai magyarság jogi helyzetének ingoványos talaján nyugszik. A 2017-es kerettörvény és az azt követő jogszabályok jelentősen korlátozzák a kényszerkisebbségben élők nemzeti jogait, aminek javítására vagy esetleges visszaállítására Ukrajna nem teremt lehetőséget. Az oroszoktól – mind gazdaságilag, mind kulturálisan – nagy erővel elszakadni vágyó ukránok az Orbán-kormány által az ottani magyarok helyzetének megtartása érdekében tett intézkedéseket oroszbarát politikának minősítik, valamint az ukrán népben ezt igyekeznek elültetni, „nemzeti identitás erősítése” címen. Keleti szomszédunk „országunk ellenségei” éves listáján Oroszországot a szavazók 64 százalékának véleménye alapján ezüstérmesként hazánk követi. ●

Szöveg: Pap Melinda • Fotó: MTI/KKM

20 ÉVE TÖRTÉNT A TISZAI CIANIDSZENNYEZÉS

A kétezres évek első napjaiban egy több ország területét érintő környezeti katasztrófa híre borzolta a kedélyeket és okozott komoly károkat térségünkben. Január 30-án este a nagybányai Aurul bányavállalat létesítményéből 100 ezer m³ cianid- és nehézfém-tartalmú szennyvíz zúdult a Lápos folyóba, majd ezen keresztül a Szamosba és a Tiszába. Mindez hatalmas pusztítást végzett az élővilágban, különösen a Tisza mentén. Az esetet sokan a csernobili atomerőmű-baleset óta történt legnagyobb környezeti katasztrófának is nevezték.

A NAGYBÁNYAI CIANIDSZENNYEZÉS LEVONULÁSA

- 1 Január 30.
Cianidszennyezés Nagybányán.
- 2 Február 1.
A szennyezés elérte a román–magyar határt.
- 3 Február 5.
Tiszalöknél ciánt észleltek a vízben.
- 4 Február 9.
A szennyezés elérte Szolnokot.
- 5 Február 11.
A szennyezés átlépi a jugoszláv–magyar határt.
- 6 Február 13.
A szennyezés elérte Belgrádot (Perlez), Jugoszlávia fővárosát.
- 7 Február 15.
A cianidszennyezés Ramnál ismét elérte a román határt.
- 8 Február 17.
A romániai Vaskapunál a tesztek során cianidot észleltek.
- 9 Február 25–28.
A szennyezés elérte a Duna-deltát.

Forrás: MTI, Környezetvédelmi Minisztérium (Magyarország), Környezetvédelmi Felügyelőség UNEP

A 20. évforduló apropóján a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Víz tudományi Karán tartott előadást Fejes Lőrinc, a Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság (KÖTIVIZIG) Kiskörei Szakasz mérnökség szakmérnöke, aki maga is az intézmény jogelődjében szerzett diplomát. A szakember előadásában szólt a katasztrófa előzményeiről, így például arról, hogy a román–ausztrál tulajdonban lévő Aurul bányavállalat a Nagybánya környéki fémhányából cianidos kioldással nyert ki aranyat és ezüstöt. A technológia nagy vízigénye miatt – egyfajta spórolásképpen – a mérgező mosóvizet ülepítés után újra felhasználták. A tiszai cianidszennyezés – gyakran tévesen használt kifejezéssel ciánszennyezés – 2000. január 30-án következett be, amikor a bányavállalat zagyártározótöltésének átszakadása miatt 100 ezer m³ cianid- és nehézfém-tartalmú, erősen szennyezett, toxikus szennyvíz zúdult a Zazár patakba és a Lápos folyóba, majd ezeken keresztül a Szamosba és a Tiszába, végül a Dunába. A cianidszennyhullám február 1-jén érte el Magyarország határát Csengernél, ekkor a szakemberek még nem tudták, hogy pontosan milyen hatást fog

gyakorolni a szennyezés az élővilágra. A Tisza folyó jégmentes részein azonban hamarosan megjelentek az életükért küzdő halak, majd rövid időn belül el is pusztultak a szervezetükben fellépő oxigénhiány miatt. A cianid maximális koncentrációja az élőlények számára 0,1 mg/liter, az országhatáron azonban 32,6 mg/liter értéket mértek, vagyis több mint 320-szorosa volt a megengedett határértéknek. Később ez az érték hígult a mellékfolyóknak köszönhetően, de a mért eredmény még a Tiszából a Dunába jutva, majd a Fekete-tengerhez érve is a megengedett határérték felett maradt.

A bekövetkezett szennyezésről a Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi Felügyelőség tájékoztatta az érintetteket, azonban a különböző médiumokban is gyakorlatilag azonnal megjelent a hír, így a vízügyi igazgatóságnak gyorsan kellett cselekednie. A KÖTIVIZIG akkori vezetője válságstábot hozott létre, amelynek számba kellett vennie, hogy milyen lehetőségek vannak a térségben a beavatkozásra. A kapott adatokból és jelentésekből kiderült, hogy a szennyhullám körülbelül 30–35 km

hosszú szennycsóvában haladt, és ebben a sávban könnyörtelenül pusztított.

A KÖTIVIZIG munkatársainak elsődleges feladata az volt, hogy megakadályozza a szennyezés bejutását a természetvédelmi oltalom alatt álló Tisza-tóba, valamint megóvja Szolnok és további hét érintett település ivóvizét a szennyezéstől. Az itt élő összesen 120 ezer lakos számára ugyanis kizárólag a Tiszából nyert víz tisztításával lehet megoldani a vízellátást. A megoldás a víz hígítása lett: a szennyezett vizet a Tisza medrében tartották, és a holtágakat sürgősen lezárták. Először a Tisza-tó zsilipjeit nyitották meg, majd 55 millió m³ jó minőségű vizet tároztak be, amelyből később 25 millió m³ vizet szabályozott módon visszavezettek a főmederbe, hígítva ezáltal a szennyhullámot. Az előkészületi folyamatokra mindösszesen 3,5 nap állt rendelkezésre, miközben a laboratóriumi dolgozók folyamatosan különböző szelvényekből vett vízmintákból mérték fel a víz állapotát, és követték a szennyezés útját. Amikor a Tisza-tó felső kapujánál, Tiszabábolnánál megjelent a cianidszennyezés, a vízügyes szakembereknek azonnal cselekedniük kellett. Megnyitották az elzárótáblákat a Kiskörei vízlépcső duzzasztóművénel, így engedve több vizet az alsó folyószakaszra, ezzel hígítva és felgyorsítva a szennyezett vizet. Emellett a Tisza vízfelszínét is megbillentették, Kisköre felé lejtve, hogy a szennyhullám gyorsabban fusson végig a Tisza-tónak a tiszai mederszakaszán, és ne juthasson ki oldalirányba az Abádszalóki-, Sarudi-, Poroszlói-, Tiszavalki-medencékbe, így az ottani jó minőségű víz hozzáfolyhatott a főmederben levonuló szennyhullámhoz, mivel ezeken a helyeken magasabb volt a vízszint. Ennek következtében egy kisebb árhullám jött létre, de a mérnököknek sikerült úgy kormányozni a vizet, hogy végül nem történt átömlés a gátaknál, az alsó-tiszai holtágak sértetlenek maradtak.

A magyarországi vízügyi hatóságok, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, az ÁNTSZ, a szolnoki Víz- és Csatornaművek és számos más szervezet is részt vett a károk mérséklésében, az érintett települések ivóvízellátásának biztosításában, valamint az élővilág megóvásában. A vész helyzetben együttműködő partnerek példaértékű együttműködésének köszönhetően a Tisza-tó nagy része (93 százalék) érintetlen maradt, és a főmeder is csak kis mértékben szennyeződött, a Kiskörei vízlépcső alatti szakaszon pedig negyedével csökkent a cianidkoncentráció. A hígításnak köszönhetően Tiszafüred és Kisköre között a szennyhullám-koncentráció maximuma 31 százalékkal csökkent. A vízkormányzásnak köszönhetően pedig az országban ezen a szakaszon hígult a legtöbbet a szennyhullám, itt haladt át a leggyorsabban, és ami a legfontosabb, ennek a folyamatnak köszönhetően nem jutott be a szennyezés a Tisza-tóba. Annak élővilága gyakorlatilag semmit nem érzékelt a szennyezésből, „Noé bárkájaként” vészelt át a katasztrófát, azonban a Tisza főmedrében élő halakról

sajnos ez már nem mondható el. A szennyezés megfékezése után az elpusztult halak azonnali eltávolítására is szükség volt, hogy a mérgezés ne terjedhessen tovább a táplálékláncban. Az elpusztult állatok begyűjtésében a KÖTIVIZIG munkatársai is részt vettek: öt helyszínen, Kiskörén, Tiszánána-Dinnyésháton, Poroszlón, Tiszaderzsen és Tiszaszőlősön végezték a munkálatokat. Az elszállított haltetek tömege 2000. február 8. és április 6. között 111 tonna volt. A katasztrófa elhárítása utáni becslések szerint a Magyarországot érintő szakaszon összesen 1241 tonna hal pusztult el, ennek ellenére a makroszkopikus élővilág jelentős része, többek között a vízcigák, kagylók, szitakötők lárvái és a védett tiszavirág is túlélte a cianidszennyezést. Azonban nem csak az állatvilágra hatott ki a vész helyzet. Közvetlenül 113 fő foglalkozású tiszai halász munkahelyét és megélhetését is veszélyeztette a helyzet. Abban az évben az idegenforgalom és a turizmus is visszaesett, a különböző szolgáltatók forgalma csökkent, jelentős bevételről estek el. A becsült kár csaknem 30 milliárd forint volt, amelyet azóta sem fizetett meg senki az ország számára, sem a katasztrófát okozó bányavállalat, sem az ahhoz köthető ausztrál vagy román állam.

A katasztrófa egyik pozitív hozománya, hogy szolnoki ivóvíztartályokat építettek ki a szakemberek az Alcsi Holt-Tiszán, az Európai Unió Víz Keretirányelv alapján történt vízgyűjtő-gazdálkodási tervezésnél pedig figyelembe vették az akkor szerzett tapasztalatokat. 2001 májusában Tisza-völgyi Vízügyi Fórumot hoztak létre a folyó vízgyűjtőjén lévő öt ország közös együttműködésével, 2004-ben pedig az ICPDR – Tisza Group létrehozására és a *Tisza Memorandum of Understanding* aláírására is sor került, amely a Tisza-medencére vonatkozó együttműködés Ukrajna, Románia, Szlovákia, Magyarország és Szerbia között. Ezt 2019 szeptemberében megújították, így már a 2014-ben az Országos Vízügyi Főigazgatóság, a Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság és a Külgazdasági és Külügyminisztérium által létrehozott Tisza Iroda is szerepel benne.

A katasztrófát követően mindenki reményeit meghaladó gyorsasággal kezdett „öngyógyításba” a folyó, már 2000 júniusában feloldották a halászati, horgászati tilalmat, valamint már azon a nyáron virágzásba borult a Tisza. Habár a nagyobb testű halak pótlásához évek, évtizedek szükségesek, a 2000 márciusának közepén érkező árhullám – amely a mai napig a legnagyobb árvizet okozta a Közép-Tisza vidékén – áttisztította, és új élettel is megtöltötte a Tiszát.

A vízkormányzási bravúr, amely megmentette a Tisza-tó élővilágát, valamint megóvta a több százezer lakosságot Szolnokon és környékén, méltán vált tananyagká a szakirányú felsőoktatásban. ●

Szöveg: Tamaskó-Juhász Gabriella • Fotó: Fejes Lőrinc, KÖTIVIZIG

Az értelmiség útja a Kádár-korszakban

Bár a Kádár-korszakban igazi értelmiségi nem lehetett kommunista, a rendszer mégis kinevelte azon emberek csoportját, akik annak nevezték magukat. Ez az „értelmiség” belesimult a rendszerbe, léte azonban – ennyi évvel Kádár János halála és a rendszerváltoztatás megtörténte után – mégsem történelmi érdekesség. A korszak értelmisége ugyanis a mai napig befolyásolja a közéletet.

Az értelmiség az 1940-es évektől kezdve különböző szerepmódosulásokon ment át, eszmei áramlatok sora hatott rá. A magyar agráriumban megjelenő későbbi társadalmi konfliktusok és gazdasági feszültségek pedig vitákat eredményeztek, és az értelmiség a diktatúra viszonyai között is jelentett nyomásgyakorló erőt. A korszak értelmiségét, a vitákkal és áramlatokkal együtt a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közép-európai Kutatóintézetének konferenciáján mutatták be. Mint azt a Szegedi Tudományegyetem munkatársa, Kalmár Melinda elmondta: az 50-es évek közepétől, Sztálin halála után kisebb-nagyobb „visszahullások” mellett folytonos reformszakaszok sora jött, amelyek befolyásolták az értelmiség helyét, jelentőségét és pozicionálását. Már a 40-es években megjelent egy új típusú, autodidakta értelmiség, amelynek beengedésével új akadémiai struktúra alakult, addig nem ismert intézményeket hoztak létre bővülő munkatársi körrel. Ez pótolta a leszakadó-felzárkózó országok intézményi hiányait, és bekövetkezett

a kultúra-oktatás-tudomány egyfajta demokratizálódása. Akkoriban a tömb középpontjában az irodalmár értelmiség állt, őket emelték vissza az értelmiségi kultúra centrumába, és az általuk kimondott próféta igazságok kaptak hangsúlyt. Az 1950-es évek elejére azonban bebizonyosodott, hogy az addig pártolt sematikus irodalom elbukott, mert egyszerűen senkit nem érdekelt. Így az új évtizedben az értelmiség szerepe is átalakult, fogalma kitágult, a tanárok, mérnökök beengedésével előtérbe került az értelmiségi középréteg. A kultúrát innentől kezdve már nem az irodalom közvetíti, hanem a felülről irányított tömegkultúra például a film, a sajtó felé mozdul el. 1956 nyarára megjelent az „értelmiségi állásfoglalás”, és kiderült, hogy a csoport helyzete sokkal rosszabb, mint a Horthy-korszakban volt. A 60-as évek a reformpályát hozza el az értelmiség létébe. Futurisztikus módon a tudomány közvetlen termelőerővé válik. Miután a szociológiát visszaengedik az értelmiségi területekre, megjelenik a kritikus értelmiség. Persze a hatalomnak erre nincs igénye, talán ez is magyarázza, hogy az újonnan létrehozott Társadalomtudományi Intézetet párthű, simulékony emberekkel töltik fel. A 60-as évek a technokrata értelmiség megjelenését és megerősödését is magával hozta, ami egyfajta professzionalizálódás irányába hatott. Megalakították ugyanis az alkalmazott kutatások felett is örökös Országos Műszaki Fejlesztési Bizottságot (OMFB), amely „a népgazdaság szempontjából jelentős műszaki fejlesztési ügyekben a Minisztertanács tanácsadó szerve” volt. A politikai vezetők és holdudvaruk persze – egyébként nemcsak Keleten – minden eszközzel igyekezett megakasztani a profivá válás folytatását, mert ebben látták az értelmiség hatalomra jutásának lehetőségét, ezért félték tőle. A 70-es években a rendszer újraértelmezése, azaz egy új baloldali felemelkedés nyomán masszívan elvágták a társadalomtudományi gondolkodást a baloldali filozófiáktól. A 80-as évek végén egyébként – a nagy átalakulások során – épp ennek látni a kárát. Amikor ugyanis

szükség lenne a társadalomtudományokra, a lexikonok előállítására kényszerített tudósoknak már nem volt bátorságuk nagy teóriákat gyártani a rendszerváltoztatás hajnalán. Kalmár Melinda szerint a folyamat érdekessége, hogy az értelmiséget rendkívüli mértékben involválta. Miután ugyanis a politikai vagy a központi bizottságnak, a társadalomtudósoknak egészen mély kapcsolatai voltak a rendszerváltó ellenzékkel, így nem is volt olyan furcsa tárgyalóasztalhoz ülni 1989-ben. Különösen érdekes a parasztság szerepe és megjelenése az értelmiségi vitákban. Papp István, az Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára történésze arra mutatott rá, hogy a 60-as évekre ezen vitákban a parasztság kiemelten fontos szerephez jutott, hiszen a termelőszövetkezeti rendszer kialakításával lezárult a parasztság vagyonát beolvastató kollektivizálás folyamata. Ez része volt a „szocialista projektnek”, amely 1956 után teljesen újjáépítette a rendszert a párttól, a KISZ-en át a Népfronton keresztül az élet minden területén, így a mezőgazdaságban is. Szintén a tsz-ek melletti ideológiai töltet volt az is, hogy a nagyvárosok ellátása a kis »

SZOCIALISTA ÉRTELMISÉG

„A szocialista értelmiség egy baloldali felfogás, neveltetés volt, amely aztán kényszerből, különféle érdekekből integrálódott a rendszerbe” – erről beszélt a Ludovika TV-nek a konferencia egyik előadója, Csapody Miklós. Az NKE EJKK Közép-Európa Kutatóintézet tudományos munkatársa szerint az a korszak, amelyben 1990 óta élünk, és amelynek a kezdete tele volt nagy reményekkel, voltaképpen „a kommunizmus bosszúja”. Ugyanis mindaz, ami a kommunizmus alatt, illetve előtt felhalmozódott, például a polgárság hiányától kezdve az értelmiség különféle magatartásáig, a hiteknek a rögeszmévé válását hozta magával. Pillanatnyilag úgy látszik, hogy azok, akik azokban a korszakokban vagy régebbi időszakban szocializálódtak, illetve görcsök és mániák foglyai, nehezen tudnak irányt mutatni. A kutató szerint felő, hogy az új nemzedékek sorának a nevelése, a felfogás formálása terén kapaszkodókat, támpontokat nagyon ritkán lehet találni.

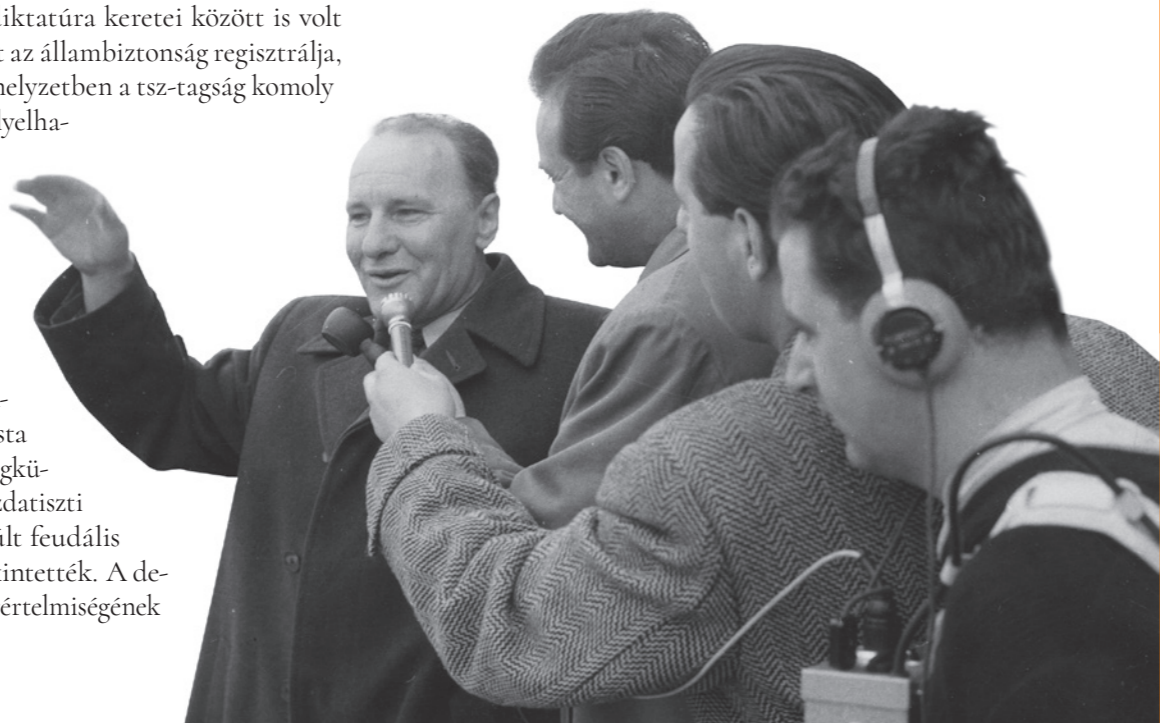

termelői egységek helyett szocialista nagyüzemi formában történhet meg, amilyenek a termelőszövetkezetek is voltak. A kollektivizálásnak azonban sok negatív következménye volt: csökkent a mezőgazdasági munkaerő, sokan elhagyták falujukat, kisvárosukat, igaz, ez a folyamat már az 50-es években elkezdődött. Bár hivatalosan soha nem vették el a földet a parasztoktól, de azzal, hogy bevitték a termelőszövetkezetbe, nem lehetett eladni, így valódi tulajdonjogról nem lehetett beszélni. A termelőszövetkezetekben jobban érvényesült a tervutasítás, azaz a központilag leosztott gazdaságirányítás. Ez azt hozta magával, hogy a tagság befolyása kevésbé érvényesült. Ráadásul a meglévő tsz-ekbe hatalmas mennyiségű állami forrást kellett investálni, ami pedig eladósodáshoz vezetett. Erre válaszként 1961–1967 között agrárpolitikai reformok születtek, amelyek hitelelengedést, új ötéves tervet és a felvásárlási árak emelését hozták magukkal. Ennek ellenére 1965-től egyre több társadalmi konfliktusról esik szó az ügynökjelentésekben, amelyekben tömeges kilépési hullámokról olvasni, illetve az áruszállítás nehézségeiről is, azaz, hogy a tsz-ekből hogyan kerüljön például a hús az elosztó központokba. A társadalmi konfliktusokat fokozták az alacsony bérek, ami passzivitást hozott a munkában. Mindezt egy olyan mezőgazdaságban, amely alapvetően az élőlombmunkára alapozott, hiszen a gépesítés meglehetősen alacsony szintű volt. 1965-re erős bérviták alakulnak ki: a traktorvezetők például profin felépített bérkövetelésekkel lépnek fel, ami konfliktushoz vezet ugyanúgy, mint az egyszerre jelen lévő bérezési formák okozta jövedelemkülönbségek. Érdekes látni, hogy bár a társadalom alávett volt, az időszak nagyberuházásai, építkezései által gerjesztett verseny miatt a diktatúra keretei között is volt nyomásgyakorló erő. Mindezt az állambiztonság regisztrálja, de kevésbé bünteti. Ebben a helyzetben a tsz-tagság komoly fegyvert jelentett a munkahelyelhatóság réme, a béralkuk és az ágazatok közötti versengés miatt.

A termelőszövetkezetek vezetői a szocialista agrárértelmiségből kerültek ki. Pap Milán, az NKE Molnár Tamás Kutatóintézet tudományos munkatársa leszögezte: a szocialista agrárértelmiséget szorosan megkülönböztették az 1945 előtti gazdasági értelmiségtől, mert azt a múlt feudális rendszeréhez tartozónak tekintették. A demokratikus szocializmus agrárértelmiségének

eredői a kommunista mozgalom agrárirányultságú emberei, a népi kollégiumok nemzedéke. A paraszti östehetség megnyilvánulása agrárlevelekben öltött testet, amelyek megszerzői tekinthetők az agrárértelmiség tagjainak. Beszélhetünk agrárértelmiségről funkciók szerint is. Idesorolhatók az állami gazdaságokban, tsz-ekben irányító, szervező munkát végzők is, de bővíthető a kör azokkal is, akik a helyi/falusi életben a kultúra átadásában játszottak szerepet. Ők voltak azok, akik származásukkal igazolták a szocialista társadalom mobilizációs erejét, ismerték a helyi viszonyokat, megértették a tulajdoni és bérproblémákat, és összekötő kapcsok, úgynevezett „kenőanyagok” voltak a népgazdasági-üzemi-egyéni érdekek között. A 60-as évek végén és a későbbi időszakokban megjelenő reformok hatására szerepük dominanciája a folyamatos modernizációra és fejlesztésekre irányult, és már nem a helyi viszonyok elsimítására. Az agrárértelmiség osztályuralmának megnyilvánulásai a 70-es évektől a tsz-ek körüli történetekben érhetők tetten. Akkoriban megjelenik a szervezeti szemlélet, ami a tsz-ek közötti versenyben nyilvánul meg, de megjelenik a kooperáció is, ami pedig a fejlesztéseket lendíti előre. A modernizáló, fejlesztő, kereskedelmi eszmevilág kerül előtérbe, láthatóvá válik például a nemzetközi versenyképesség gondolata. Az agrárértelmiség ezen szerepeit azonban csak úgy tudta végrehajtani, hogy volt kollektivizálás és a 60-as évek reformja. Ez vezetett a véghez. Ahogyan ezek a struktúrák a 90-es években leépültek, az egyben az agráriumban lévő osztályuralom leépüléséhez is vezetett, de ez már egy másik történet. ●

Szöveg: Tasi Tibor • Fotó: MTI/ Fehérváry Ferenc, Fortepan

A rendszerváltás „gazdasági Trianon” volt

A rendszerváltás rosszat tett a magyar gazdasággal. Mindezt száraz tények, ha úgy tetszik jól kimunkált, több oldalról alátámasztott számadatok bizonyítják. A hatás Csath Magdolna közgazdász szerint egy olyan „gazdasági Trianon” volt, amelynek nyomai a mai napig felfedezhetők, az európai uniós csatlakozás pedig ennek teljes el-tüntetéséhez nem tudott nagy vállalkozási energiát felszabadítani.

A rendszerváltás levezénylése nem túlzottan nagy szakértelemmel történt – feszegeti *Ballada a rendszerváltásról* című könyvében Gyurkovics Tibor író, aki arról értekezik, hogy ebben a félresiklásban sokat számított a tény: külföldi szaktanácsadók sora érkezett intelmeket adni a rendszerváltáshoz olyan országokból, ahol nem történt meg ilyesféle átmenet. Nem csoda hát,

hogy az emberek úgy érezték, kimaradtak a jóból, és nem éltek meg pozitívként az akkori folyamatokat – mondta a Ludovika Szabadegyetemen Csath Magdolna, az NKE egyetemi magántanára. Magában a gazdaságban sokkal hamarabb elkezdődött a rendszerváltás, mint a politikai életben. A kapitalista gazdaságra való átállás előszele volt, hogy 1981-ben Fekete János, akkori MNB-elnökhelyettes már tárgyalt a Nemzetközi Valutaalappal (IMF) hazánk csatlakozásáról. Erről persze az emberek mit sem tudtak, mint ahogy arról sem, hogy 1982-ben tagok lettünk nemcsak az IMF-ben, hanem a Világbankban is. Egyfajta spontán privatizáció is elindult már jóval a rendszerváltás előtt, ami azt jelentette, hogy aki hozzá tudott férni a lehetőséghez, az „beszállt” a magánosításba. Az állam is privatizált, hiszen például az MSZMP eladta a kimondottan jól működő Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt.-t, a Tungsram védjegyet a General Electricnek, amelynek egyébként akkoriban kisebb volt a piaci részesedése, mint a megvásárolt magyar vállalatnak. A legnagyobb problémát az jelentette, hogy igazán senki nem tudta, mekkora vagyona van Magyarországnak. Nem készült ugyanis vagyonelejtár, és itt nem kizárólag a pénzvagyon felméréséről van szó, hanem például a fejlesztő szellemi háttér, a piaci kapcsolatok leltárának hiányáról. Ugyan 1990-ben létrejött az Állami Vagyonügynökség, de vagyonelejtár akkor sem készült, azaz ma sem tudjuk megítélni, hogy mekkora vagyonesztéség érte az országot akkoriban – szögezte le Csath Magdolna. Az 1990–1994 közötti felgyorsult privatizáció, az állam rossz tulajdonosként való beállítása és a hazai nemzetgazdaság

megteremtésének hiánya azt eredményezte, hogy 1996-ig 30 milliárd dollár termelés kiesési veszteség keletkezett, amelyből ki lehetett volna fizetni az ország teljes adósságát. Ráadásul a privatizáció nyerteseként hazánkba érkező külföldi tulajdonosok a remélttel ellentétben nem hoztak korszerű technológiát, otthon leszerelt szakembereket és ottani beszállítókat viszont annál inkább. Ennek az lett a következménye, hogy például az egyik élelmiszeripari cég nem vette meg a magyar gazda Alföldön termesztett kiváló minőségű paradicsomát, inkább behozta azt Angliából. Azóta sokszor tapasztalhattuk, hogy milyen következményei voltak az ehhez hasonló lépéseknek a magyar mezőgazdaságban. Leértékelődött a humán vagyon, a munkavállalók magukra maradtak, sokuk nyugdíjba menekült. 1989–1993 között drámai mértékben, 18 százalékkal csökkent a bruttó hazai termék, amivel az ország gazdasági teljesítménye a 70-es évek szintjére zuhant. Másfél millió munkanélküli, 12 százaléknál magasabb munkanélküliség, a mai 70 százalékkal szemben akkor 52 százalékos foglalkoztatottság és a nyugdíjak reálértékének 31 százalékkal való csökkentése – szomorú adatok jelzik, hogy a nemzetgazdaság mérete összezsugorodott. A beáramló cégek pedig olyan pozíciókat tudtak megszerezni, amelyekkel képesek voltak alakítani a magyar gazdaság szerkezetét: olyan munkahelyeket teremtettek, amelyekbe nem kellett a fejlesztő szakemberek, ezek a cégek ugyanis nem akartak K+F tevékenységet végezni hazánkban, nem azért jöttek létre. Ilyen helyzetben sokan kényszervállalkozónak mentek, közülük jó néhány remekül kitanulta ezt a szakmát, ma sikeres magyar cégeket vezet, amelyek a gazdaság gerincét adják.

A gazdasági életben nagyon fontos szerepe van az embernek. *„Ha a társadalom sikeres, akkor lesz sikeres a gazdaság”* – érdekes kijelentés ez épp egy közgazdász szájából, de

Csath Magdolna szerint ezzel összefoglalóan lehet utalni a rendszerváltás idején elindult negatív folyamatokra. Óriási veszteséget hozott ugyanis az egyén számára a felfutott munkanélküliség, a reálkeresetek, a reálnyugdíjak és a fogyasztás zuhanása, az infláció meredek emelkedése és a vagyon elleni bűncselekmények számának jelentős növekedése is. Ezek az adatok 7-8 év múlva indultak meg pozitív irányba, ami hosszú idő egy ember, egy család életében. Nagyon érdekes viszont, hogy a vagyonok is nőttek: 2009-re reálértéken az 1989. évihez a háromszorosára. Mindez a GDP 24 százaléka volt 89-ben, ez 2009-re 64 százalékra nőtt. Érdekes, hogy a Magyar Nemzeti Bank legfrissebb, 2019. harmadik negyedéves adatai szerint ma Magyarországon a lakosság nettó pénzügyi vagyona magasabb, mint a GDP. Ennek az állománynak egyébként több mint a fele Budapestre koncentrálódik. A rendszerváltás hatása hosszú árnyékot vet – utalt az NKE professzora arra, hogy az akkor begyorsult regionális különbségek: Észak-Magyarország, Észak-Alföld és Dél-Alföld fejlettségi mutatóinak csökkenése hosszú távon is hat, és ma is érvényes. A rendszerváltás után sokat veszített a hazai ipar is. Hosszú percekig lehetne sorolni a megszűnt nagyvállalatokat és a zsebnépszerű magyar mérnököt Ziperowsky Károlytól Kandó Kálmánig, akik ezen – nem túlzás – világcégek mögött álltak. Az 1844-ben alapított – a traktoroktól a generátorokon át a mozdonyokig világszabadalmak sorát gyártó és többek között Argentínába is motorvonatot exportáló – Ganz, az 1868-ban létrehozott Láng Gépgyár, az 1895-ben született Ikarus vagy az 1897-es Rába pedig bizonyítják, hogy ezek nagy múltú vállalatok voltak, tehát nem a szocialista nagyipar termékei, hanem nemzetközi piacokon elfogadott árukat gyártó cégek. Ráadásul Csath Magdolna szerint ezen cégek jelentős része túlélhette volna a rendszerváltást. Itt van például a Rába, amely egy magyar multi lehetett volna. A győri cég ugyanis egy teljes értékláncot lefedő vállalkozás, amely azt jelenti, hogy szakmbergárdájában a fejlesztéstől az értékesítésig rengeteg kiváló koponya megtalálható volt. Kiváló minőségben, rengeteg terméket gyártottak, így voltak „válságállóak”.

Mára a futómű-, illetve az alvázgyártás maradt meg kétezer alkalmazottal. Példáján keresztül jól szemléltethető, hogyan értékelték le nagy múltú vállalatokat azért, hogy el lehessen adni azokat, kifejezetten olcsón. Persze vannak pozitív példák is, hiszen mondjuk a Tungsram hatalmas fejlődés előtt állhat. A céget nemrégiben egy német úriember, a GE korábbi elnöke, Joerg Bauer vette meg, akinek történetesen magyar felesége van, és hazánkban élnek. Pozitív példának tekinthető az egykori debreceni Biogal, amely a Teva csoport része, vagy a Chinoin, amely szintén nem magyar tulajdonban, de azért mégis létezik. Szintén sikerpélda a Richter gyógyszerceég, amely bevételeiből arányaiban többet fordít kutatás-fejlesztésre, mint Magyarország a bruttó hazai termékéből.

A rendszerváltás „gazdasági Trianont” hozott, termelési láncok estek darabokra, mert nem kellett a fejlesztőmunka. Az ideletpülő cégek ugyanis nem azért jöttek, hogy itt végezzenek fejlesztői tevékenységet. Elvesztett egy csomó munkahely, ami rengeteg családi drámát hozott. Azok a kutatómérnökök pedig, akik akkor helytálltak, ma már nem hozhatók vissza, hiszen régen nyugdíjba mentek. Egy brit professzor szerint a Szovjetunió széthullása után a Nyugatnak nem sikerült becsü-

letes gazdasági rendszert kiépítenie, a csatlakozó országokat bekebelezte, nem volt vonzó értékrend, inkább az érdekek jelentek meg. 30 év után az lehet a tanulság, hogy el kellene kerülni a közepes fejlettségű országok csapdáját, többet kellene tudásalapú tevékenységet végezni, helyi értéket előállítani, a magyar kisvállalkozásokat maximálisan helyzetbe hozni és termékeket piacra vinni, mert ahogy gróf Széchenyi István is mondotta: *„Egy nemzet ereje a kiművelt emberfők sokaságában rejlik.”* ●

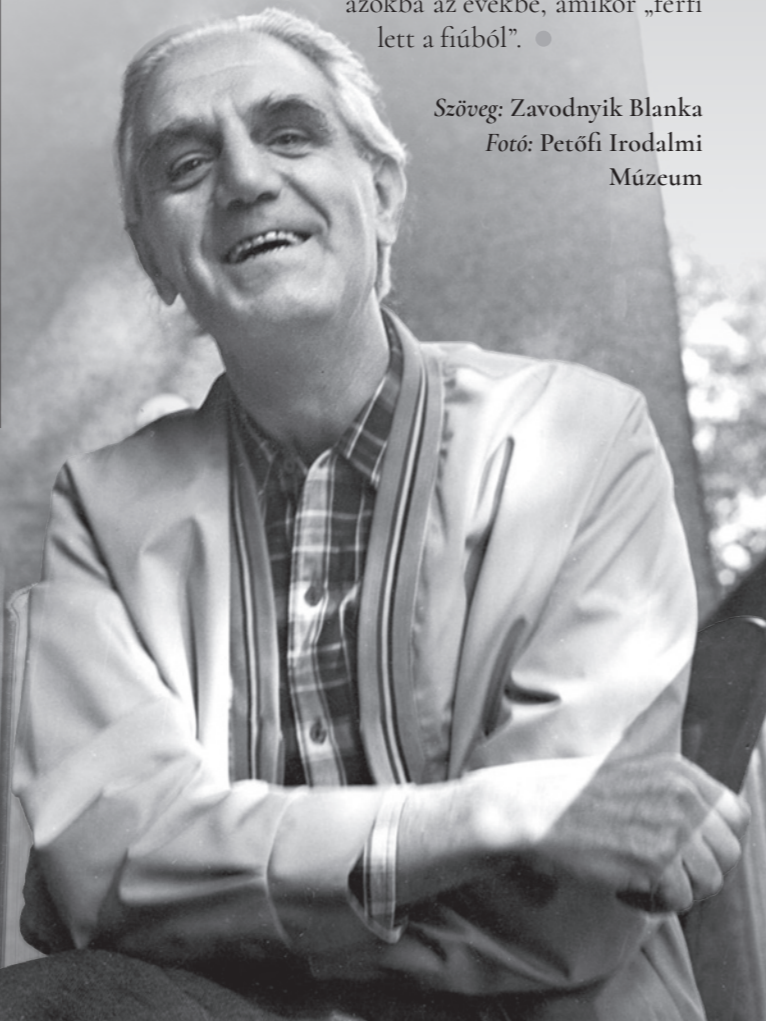

AZ OTTLIK-UNIVERZUM

A katonai nevelés és képzés a társadalmi konfliktusok megjelenése óta nagyon fontos szerepet töltött be a közösségek életében. Az őskorban a közösség, az ókorban a (város)állam, a birodalom, a középkorban már külön a városok, majd később – az újkortól kezdve – a (nemzet)államok védelme kiemelkedő feladata volt az emberiségnek. Hogy ezt hatékonyan el lehessen látni, komoly felkészülésre volt már szükség az ősközösségek esetében is: apáról fiúra, az évszázadok változásával pedig katonai vezetőről katonai vezetőre hárult ezen feladatok megszervezése, végrehajtása. A hadsereg felkészítésében, a megfelelő szakmai tudás átadásában folyamatosan megjelenik a fejlődés és az innovációra való törekvés. A második világháború előtt működő katonai nevelő- és képzőintézetek működését 1945 után egyfajta hallgatás vette körül. Ebbe a közegbe „robbant be” Ottlik Géza, az *Iskola a határon* című könyve. Az 1960-as évek végén, az 1970-es évek elején jelentkező új prózaírói nemzedék nagy változásokat hozott a modern magyar irodalomba – munkásságuk részben folytatója lesz a *Nyugat* már elismert vagy éppen (akkor még) elhallgatott íróinak, részben nyugati tendenciákat követnek majd, részben pedig a magyar irodalmi hagyományból, kultúrából építkeznek. Ottlik könyve három fiú történetét meséli el, akik különböző életkori sajátosságokból eredő kihívásokkal kénytelenek szembenézni – mindezt egy rendkívül zárt és több szempontból hierarchikus közösség részeként. A regény központi eleme a katonás rend, de sokat lehet tanulni a határaikat feszegető fiatalok problémáiról is. Aki pedig Ottlik léptein tovább haladva szeretne elmerülni

az irodalom mélységeiben, hasonló témájú, hangulatú könyvet keresve, az számos művet találhat a modern irodalom berkeiben. Az *Iskola a határon* egyik talán legismertebb kapcsolata Robert Musil *Törless iskolaévei* című regényével van, amely az Osztrák–Magyar Monarchia egyik kadétképzőjében játszódik az 1920-as évek katonai nevelőintézetében. Vargás Llosa *A város és a kutyák* című regénye (1962) ugyancsak egy katonaiskolabeli életet mutat be, csak egy erősebb diktatúra idején: Peru utcáinak nyomorát ábrázolja a Nobel-díjas szerző hasonló eszközökkel, mint Ottlik tette a kőszegi évekkel. Sajó László *Írottak* című regénye szintén illeszkedik a sorba, számos kapcsolat felfedezhető Ottlik művével. Garaczi László *Arc és hátraarc* című regényében pedig egy férfi fejében repülhetünk vissza a sorkatonaság éveibe, azokba az évekbe, amikor „férfi lett a fiúból”. ●

Szöveg: Zavodnyik Blanka
Fotó: Petőfi Irodalmi Múzeum

Irány Roxfort!

Roxfort mindannyiunk számára az a hely, ahová gyerekként (és szívünk mélyén sokszor felnőttként is) elvagyódtunk: várjuk, mikor érkezik a bagoly a meghívónkkal. A varázsigékkel, csodálatos lényekkel, beszélő sapkákkal és rengeteg kalanddal csábító (mese)világ ezekben az időkben talán még vonzóbb mindenki számára. A ránk kényszerített otthonlét jó alkalom arra, hogy a filmsorozat összehozza a családot esténként, a gyerekek pedig elolvashassák J. K. Rowling könyveit. A British Library pedig még közelebb hozza a világot hozzánk: elérhetővé tette online a Harry Potter és a Legendás állatok témája köré szerveződött tárlatát, hogy a rajongók bepillantassanak a regény készítésének folyamatába, megismerhessék a varázsigék, varázslények valóságalapját, vagy betekinthessenek a mágiával foglalkozó különböző középkori kéziratokba. Az online kiállítás több különböző, J. K. Rowling világából vett tematika köré épül, remek kikapcsolódást kínálva kicsik, nagyok számára egyaránt. A filmsorozat első része 2001-ben került a mozikba, elvárásolva gyerekeket, felnőtteket egyaránt. Ez a varázslat mit sem változott az évek alatt: ahogy felnőttek a szereplők, velük idősödtünk mi is, és újabb generációk tanulják meg, hogy a trollal nem szabad játszani, vagy hogy mi az a kviddics. Hét könyv, nyolc film, 12 év forgatás, megszámlálhatatlan kaland. Egy világ, ahol pennával írnak még a gyerekek, a tanárok

szigorúak, varázspálcával és varázsigékkel bármi megoldható, és egy óriási kastélyban laknak a tanulók egy „varázstanoktól” (mugliktól) elrejtett helyen – legalábbis gyerekként ez volt, amiről a sorozat szólt. Felnőttként más részleteket és utalásokat figyelhetünk fel: egy univerzum, amelyben elnyomás uralkodik, vannak egyenlőbbek és mindenki (vagyis inkább a legtöbben) egy sötét időszak visszatértétől rettegnék – egy diktatórikus, diszkriminációval teli világ, ahol a háborút a jók nyerik, de a harcokban sokszor a rosszak győznek. A *Harry Potter* sorozat első három része még jól illeszkedik a gyerekek és tinédzserek fantáziavilágához, viszont a negyedik résztől kezdve egy sokkal sötétebb, komplexebb világ tárul az olvasó és a tv-néző elé, amely némi magyarázatot igényel a fiatalabbak számára. A filmek mellett a könyveket is érdemes kézbe venni: az *Egri csillagok*, *Fekete gyémántok* vagy a *Kincskereső kisködmön* után felüdülés lesz a gyerekeknek egy ilyen olvasmány, amely bár nem kötelező, de a szókincsüket bővíti, és a képzelőerejüket tágítja. A felnőtteknek pedig pár óra szabadságot adhat a home office, a házimunka, a gyereknevelés és -oktatás nehéz pillanatai között. A virtuális kiállítás pedig segít még mélyebbre ásni a varázsvilág történetében és a varázsigék eredetében. ●

Szöveg: Zavodnyik Blanka

#MARADJ OTTHON!

A PAPAGENO KULTURÁLIS PORTÁL munkatársai a játszóhelyekkel és az együttesekkel kooperálva mindent elkövetnek, hogy a veszélyhelyzet alatt „a zárt ajtók mögött megtartott előadásokat” élőben közvetítsék. Saját tartalmaik mellett azokat az elérhetőségeket is összeszedték, amelyeken keresztül továbbra is lehet követni kulturális eseményeket a világ minden tájáról. Március 14-én indult el a Magyar Állami Operaház O/A OTTHONRA sorozata, amely minden hétfőjén 19 órától kínál lehetőséget a nézőknek, hogy betekintsenek az Operaház mindennapjaiba. A New York-i Metropolitan Opera március 16-tól minden este (ottani idő szerint) 19:30-tól közzétesz egy-egy operát, amely aztán 20 óráig keresztül lesz elérhető a Papageno honlapján.

A színházak és mozik bezárásával a színészeknek, színházi dolgozóknak nincs munkája – vagy legalábbis a közönség egy időre kénytelen búcsút venni kedvenceitől. A „LÁTHATÓNAK MARADNI” mozgalom révén mégis mindennap egy kis kultúrával találkozhat az ember. A kapcsolat megtartása érdekében a Facebook-oldal folyamatosan osztja meg a művészekről, színházi dolgozókról kapott tartalmakat.

A koronavírus-járvány kitörésével a művészvilág újfajta kreativitását éli meg. A TRIP „helyzetspecifikus színház” szervezésében megalakult az Első Magyar Karantén Színház, ahol „Karanténnapló”, magyar és angol nyelvű felolvasószínház, *Az ember tragédiája*, *Jelenetek egy háztartásból*, és sok más izgalmas program várja a nagyközönséget, akik otthonról ismerhetik így meg az alternatív színház világát.

A SZÉPMŰVÉSZETI

MÚZEUM és tagintézményei (Magyar Nemzeti Galéria, Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum, Vasarely Múzeum) is határozatlan időre bezárta kapuit, de a kulturáldni vágyókat mégsem hagyták művészet nélkül. Digitális formában számos gyűjteményt tettek részben-egészben elérhetővé, hogy otthonról lehessen bejárni a kiállításokat. „Bejárható” a Magyar Nemzeti Galéria *Változatok a realizmusra – Munkácsytól Mednyánszkyig* című kiállítása, a Szépművészeti Múzeum oldalán pedig számos tematikus túra érhető el, amely bemutatja a múzeum gyűjteményét.

A zenészvilág sem tétlenkedik a kialakult helyzetben. A MARADJ OTTHON! Fesztivál elnevezésű kezdeményezés arra lelkesíti az előadókat, fellépőket, hogy vegyenek részt a kampányban, és követőiket, rajongóikat is ösztönözzék erre. Több mint száz hazai zenekar, előadó fogott össze, és időről időre posztokkal, filmekkel, virtuális közönségtalálkozókkal örvendeztetik meg a nagyközönséget. A Facebook-oldal követésével házi koncerteket élvezhetünk, amelyeket az előadók otthonról vagy stúdiókból közvetítenek. A Maradj Otthon! Fesztivál szervezői az A38 Hajó, Akvárium Klub, Balaton Sound, Barba Negra, Budapest Park, Trafó, VÉNÉgy Fesztivál, és még sokan mások. Bővebb információ a kezdeményezésről az esemény Facebook-oldalán található. ●

Szöveg: Zavodnyik Blanka

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Tájékoztatjuk vásárlóinkat, hogy könyvesboltunk bizonytalan ideig zárva tart. Könyvmegrendelési igényüket kérjük, hogy weboldalunkon, a www.ludovika.hu oldalon jelezzék!

Köszönjük szíves megértésüket!

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM TRIANON 100 EMLÉKÉV PROGRAM

Pályázatok

Esszépályázat „Trianon és a családom” – 2020. április 30-ig
Nemzeti összetartozás fotópályázat – 2020. március

Tudományos programok

Trianon Emlékiállítás
Trianon Emléknap
Ludovika Szabadegyetem Trianon szemeszter

Könyvek, kiadványok Trianonról

Trianon tanulmánykötet – 2020. június
Trianon enciklopédia – 2020. szeptember
Trianon térképeken – 2020. szeptember

Zarándoklat Csíkszeredába – 2020. szeptember

Kopjafa-koszorúzás
Könyvbemutató konferencia

Műhelybeszélgetések egyetemi hallgatóknak és középiskolásoknak

Szakkollégiumok, középiskolák, partnerintézmények bevonásával, havonta két alkalommal

